

Den første sag på dagsordenen var:

1) Tredje behandling af lovforslag nr. L 124:

Forslag til lov om sammenlægning og nedlæggelse af seminarier.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 29/11 88. Første behandling 6/12 88. Betænkning 9/12 88. Anden behandling 13/12 88. Tillægsbetænkning 17/1 89).

Der var stillet 2 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1 og 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Forhandling

Anna-Marie Hansen (S):

Nu skal der spares, koste hvad det vil, synes at have været mottoet for de utrolige ting, der er foregået i forbindelse med undervisningsministerens lovforslag om seminariednlæggelser og -sammenlægninger. Denne dag vil gå over i historien med resultatet af politiske beslutninger, der savner enhver saglig uddannelsespolitisk baggrund.

Trods mange påpegninger af de ulovlige konsekvenser, trods en stribe af saglige uddannelsespolitiske argumenter, trods heftige og berettigede protester fra studerende og lærere samt lokalpolitikere, trods det massive og stigende uddannelsesbehov i landet beslutter et knebent flertal herinde i dag at nedlægge nogle velfungerende og efterspurgte uddannelsesinstitutioner, som der er så god brug for. Det er efter socialdemokratisk opfattelse en uansvarlig fremgangsmåde. Det er usagligt, det er ubehageligt, og det er frem for alt uhyggelig kortsigtet.

Hvorfor i alverden vender undervisningsministeren konstant det døve øre til protesterne og de mange uddannelsespolitiske argumenter? Hvad er egentlig formålet med denne fremturen på seminarieområdet? I de forløbne år har lærerseminarierne været udsat for en stadig strøm af besparelser, og loyalt har lærerne, medarbejderne, brugt mange arbejdstimer på det lidet konstruktive arbejde at udmønte besparelser af meget forskellig karakter, ofte med meget kort varsel.

Undervisningsministerens mål er for enhver pris at opnå nogle højst tvivlsomme besparelser, og bagved aner man ønsket om at fremstå som magtfuld og handlekraftig. Det er skam en dygtig regering, vi har! Den tør nedlægge lærerseminarier, der alle trods pædagogisk ukonstruktive besparelser, trods afskedigelser, trods trusler om nye besparelser alligevel har formået at opretholde og udvikle lovende og velfungerende uddannelsesinstitutioner, der hver i deres lokalområde virker som pædagogiske og kulturelle kraftcentre.

Netop dette har ellers været indholdet i de skolepolitiske tanker, regeringen har ønsket at seminarierne skulle leve op til. Det er virkelig for groft. Det er ren og skær dobbeltkommunikation. Men hvor er det dog beskæmmende, at denne magtdemonstration skal gå ud over velfungerende uddannelsesinstitutioner, at der skal nedlægges uddannelsesinstitutioner i en tid, hvor landet råber på mere uddannelse til mange grupper i befolkningen. Alle tegn tyder på stigende, endda hurtigt stigende, behov for mere uddannelse til danskerne. Det interesserer faktisk alle undtagen undervisningsministeren, for han har så travlt med at sikre små besparelser uanset midlerne.

Egentlig kan man undre sig over, at sagen har fået denne udvikling. Det hele startede så fredeligt. Først i juni måned sidste år kunne man læse, at der i Undervisningsministeriet var udarbejdet et sparekatalog, hvori bl.a. 8 lærerseminarier blev foreslået nedlagt. Undervisningsministeren rykkede ud med det samme og udtalte bl.a. til Jyllands-Posten den 3. juni 1988: »Det papir er åbenbart et forslag, et spareforslag, som tidligere er forkastet.«

Og i en anden sammenhæng udtalte ministeren: »Jeg har aldrig ønsket at medvirke til yderligere besparelser på seminarierne.«

[Anna-Marie Hansen]

Sådan lød det sidste sommer. Det har været en besynderlig forestilling. Og man kunne fristes til at grine overbærende, hvis ikke det hele havde været så tragisk og berørte så mange mennesker.

Ingen seminarier har levet i fred. Snart det ene, snart det andet seminarium har været trukket ind i ministerens lotteri alt efter forgodtbeholdende og de mange juridiske og økonomiske blindgyder, regeringen og dens forligspartnere er løbet ind i, når de er blevet presset. Eksemplet fra Københavnsområdet viser denne totale forvirring. I undervisningsministerens skitseplan foreslog han Jonstrup Seminarium nedlagt. Det Regionale Udvalg nedsat af undervisningsministeren nåede frem til den vanskelige beslutning at pege på Frederiksberg Seminarium ud fra en nøgtern vurdering af de bygningsmæssige forhold.

I lovforslaget står Frederiksberg Seminarium til nedlæggelse. Men så kommer forliget, og pludselig besluttet Blaagaard Seminarium nedlagt. Men her viste en af de juridiske blindgyder sig igen. I 11. time – eller var det 5 minutter over 12? – skiftede signalerne igen. Takket været udskydelsen af tredje behandling, som vi fik gennemført sammen med SF, opdagede regeringen, at den var på vej ud i vildniset. En melding fra Justitsministeriet vedrørende nedlæggelse af Blaagaard Seminarium resulterede i en hurtig ny beslutning. Forligspartierne snuppede så Jonstrup Statsseminarium, og derved kom man ud over et erstatningsproblem.

Ringene er sluttet, og vi er tilbage ved undervisningsministerens udgangspunkt med ændringsforslaget til tredje behandling af lovforslaget. Jonstrup Statsseminariums læreruddannelse overføres i sin helhed til Blaagaard Statsseminarium, som det så enkelt lyder i tillægsbetænkningen.

Mon ikke det ærgrer Udvalget for Østregionen vedrørende Seminarieplanlægning at have brugt tid på seriøse og svære overvejelser, når beslutninger vedrørende seminarier kan foretages så hurtigt og så ofte, som det er sket her, når forligspartierne arbejder? Faktisk burde undervisningsministeren, om ikke for andet så for dette, have røde ører i dag.

Den 13. december vedtog et flertal i Folketinget at udpege Blaagaard Statsseminarium til nedlæggelse. Vi ved nu, at undervisningsministeren samme dag havde kendskab til de juridi-

ske og økonomiske problemer, der ville være, hvis læreruddannelsen ved Blaagaard Statsseminarium skulle afvikles. Undervisningsministeren alene er ansvarlig for, at de juridiske forhold i sagen ikke kom frem på dette tidspunkt. Det havde været passende, om regeringen og ikke oppositionen havde gjort opmærksom på disse problemer.

Der er flere af denne type problemer. Seminarierne har åbenbart fundet ud af, at det er klogt at sikre sig juridisk bistand, når undervisningsministeren fremsætter lovforslag og træffer hurtige beslutninger sammen med regeringspartierne, Centrum-Demokraterne, Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiet.

Esbjerg private seminarium foreslås sammenlagt med Ribe Statsseminarium stik imod skitseforslaget og Det Regionale Udvalgs indstilling, der endda bygger på en afstemning i amtsrådet. Her peges der på, at læreruddannelsen skal finde sted i Esbjerg.

Forligspartierne tager ikke notits af de kriterier, der er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget. De taler nemlig for en opretholdelse af Esbjerg Seminarium, som har stor søgning; der er oprettet to hold i år, og i 1988 kunne første-prioritetsansøgere let have udgjort et hold mere. Bygningerne er landets nyeste, og der er moderne faglokaler specielt indrettet med henblik på læreruddannelsen. Der er alsidige og mangeartede faglokaler osv. Der foregår et integreret, fremskridtsvenligt samarbejde både i de institutioner, der befinder sig i bygningerne, og med dem udenfor. Der er således et godt uddannelsesmiljø, og der kunne siges meget mere om et fremtidsvenligt seminarium som Esbjerg.

På Esbjerg Seminarium opstår de juridiske problemer så igen. Bestyrelsen har påpeget, at der er tale om ekspropriation. Det afviser undervisningsministeren, men med god juridisk støtte fastholder bestyrelsen synspunktet. Det virker fortsat ikke, som om regeringen har overblik over konsekvenserne af de ting, den foreslår. Det har været ubehageligt at være vidne til. Samtidig er det rystende, at man fører politik på denne usmagelige facon. Det burde enhver regering og ethvert folketingsflertal føle sig for gode til.

Socialdemokratiet har hele tiden peget på konsekvenserne. Vi har hele tiden været parate til at deltage i forhandlinger. Resultatet af det, der er sket, hvor vi ikke har været parate til at

[Anna-Marie Hansen]

føre felttog mod velfungerende uddannelsesinstitutioner, taler for sig selv, og Socialdemokratiet tager skarpt afstand fra proceduren – fra det tilfældighedernes spil, vi har set. Vi appellerer endnu en gang om, at man indser, hvor tåbeligt det hele er.

Opgiv da det spil med seminarierne, der er begyndt! Ryd bordet, og lad os til forskel fra hidtil tale uddannelsespolitik!

Kirkegaard (KF):

Nu er der jo ingen grund til, at vi skal gentage hele debatten fra andenbehandlingen. Det agter jeg i alt fald ikke at lægge op til, men på baggrund bl.a. af det sidste indlæg er det nødvendigt at komme med nogle ganske få bemærkninger.

Socialdemokratiet har gentagne gange stillet det spørgsmål: Hvorfor dog nedlægge uddannelsesinstitutioner, når der vitterlig er et stort og stigende uddannelsesbehov i Danmark? Jeg er fuldstændig enig med Socialdemokratiet i, at der er et stort og stigende uddannelsesbehov. Det bliver de menneskelige ressourcer, der bliver kilder til vækst i det samfund, som vil komme i de nærmeste år. Men uddannelse koster penge – mange penge endda – og derfor er det piskende nødvendigt med en behård prioritering af de midler, som vi nu er i stand til at stille til rådighed fra samfundets side. Vi skal vride den størst mulige nytteværdi ud af hver eneste krone.

Derfor er jeg helt og aldeles uenig med Socialdemokratiet, når man vil holde hånden over en hvilken som helst uddannelsesinstitution, når man næsten for enhver pris vil bevare den seminariestruktur, vi nu engang har på nuværende tidspunkt. Er der én gang oprettet et seminarium, skal det tilsyneladende bevares til evig tid.

Med en sådan mangel på evne til prioritering kommer vi ingen vegne. Vi er nødt til at overveje nøje, hvordan vi anvender de penge, vi har til rådighed.

Børnetallet falder i Danmark – kraftigt endda – og derfor er antallet af studiepladser på lærerseminarierne skåret ned. Det er rigtigt at gøre dette, men som bekendt er antallet af seminarier ikke fulgt med i denne nedskæring, og derfor står vi i dag med et stort antal meget små seminarier, der har så få studiepladser, at det også ud fra et pædagogisk hensyn er stærkt be-

tænkeligt. Hvis vi derfor begrænser antallet af seminarier, kan vi oven i købet give det samme antal unge en bedre uddannelse for færre penge. Det er der både mening og perspektiv i, og det er et standpunkt, vi tør stå ved.

Men vanskelighederne opstår – jeg tror også, det først og fremmest er dér, vanskelighederne er opstået for Socialdemokratiet – når man skal til at udpege, hvor det så er, reduktionen skal finde sted. Det er der mange meninger om, også her i Folketinget og også i de enkelte folketingspartiers grupper, og jeg har en fornemmelse af, at når Socialdemokratiet har meldt sig ud af beslutningsprocessen, er det nok for at undgå disse ubehagelige beslutninger. Men dem er der altså nogle der skal træffe, disse ubehagelige beslutninger.

Socialdemokratiet har i tillægsbetænkningen kritiseret selve beslutningsproceduren. Man har brugt en formulering, som går noget i retning af, at det er sket som et rent partipolitisk slagsmål. Jeg har spekuleret på, hvad man egentlig mener med det.

Hvem skal efter Socialdemokratiets opfattelse træffe den type beslutninger? Vil man overlade det til embedsmændene alene? Det er da et synspunkt, men jeg deler ikke dette synspunkt. Skulle man overlade det til ministeren alene? Selv om vi i Det Konservative Folkeparti har stor tillid til den nuværende minister, vil end ikke jeg anbefale det synspunkt. Eller skal man placere ansvaret i Folketinget hos de mennesker, der nu engang er valgt til at træffe den slags beslutninger? Et politisk parti som Socialdemokratiet skulle dog være det sidste til at kritisere, at en sag ender i Folketinget og bliver afgjort i forhandlinger mellem partier, der finder frem til et fælles standpunkt. Jeg kan ikke selv med min bedste vilje se, at der er noget forkert ved denne procedure.

Men har Socialdemokratiet overhovedet en seminariepolitik? Adfærden under hele denne proces har været en besynderlig blanding af total passivitet og krumspring, og i dag er der næppe en sjæl i kongeriget, der aner, hvad Socialdemokratiets seminariepolitik er. Hvis det har en, tør jeg godt betegne den som verdens bedst bevarede hemmelighed.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Hr. Kirkegaard starter med at sige, at det vist

[Helle Degn]

ikke bliver nødvendigt at gentage debatten, som fandt sted under andenbehandlingen. Jo, desværre tyder hele sagens forløb og den forkludrede behandling, regeringen har givet læreruddannelsen og seminarierne, på, at vi er nødt til endnu en gang at tage en grundig debat.

Hvorfor – spørger hr. Kirkegaard – vil Socialdemokratiet overhovedet ikke være med til at nedlægge uddannelsesinstitutioner? Vil Socialdemokratiet holde enhver uddannelsesinstitution ved lige uanset hvad? Hr. Kirkegaard ved udmærket godt, hvad der er Socialdemokratiets bud. Vi vil gerne være med til – men efter en forhandlet plan og efter planlægning – at modernisere og omlægge også seminariestrukturen, også seminarieuddannelsen; det ved hr. Kirkegaard, og det ved også befolkningen.

Så siger hr. Kirkegaard også, at det tyder på manglende evne til planlægning. Jeg tror, det er åbenlyst for den danske befolkning, hvem det er, der mangler evne til planlægning. Hvem er det lige præcis, der har valgt den ene hovsaløsning efter den anden og det ene krumspring efter det andet? Det er beklageligvis regeringen og dens forligspartier, som ikke har fået tænkt sig om.

Derudover vil jeg sige, at man jo kan takke Socialdemokratiet og SF for, at vi skaffede en udsættelse af denne sag, så også regeringen og forligspartierne fik lejlighed til at tænke sig om. Og jeg vil gerne bebude allerede nu, at Socialdemokratiet på baggrund af, at sagen stadig er så uafklaret, vil tage skridt til, at der bliver lavet en underskriftsindsamling, fordi vi fortsat mener, at forslaget indeholder ekspropriative elementer. Derfor vil vi påberåbe os den ret, som Folketinget har til at få stadfæstelsen udsat, idet vi stadig væk mener, at hverken undervisningsministeren, regeringspartierne eller forligspartierne har greb om denne sag og dens konsekvenser.

(Kort bemærkning).

Anna-Marie Hansen (S):

Hr. Kirkegaard påstår stadig væk at have været med i det, der kaldes »den nødvendige økonomiske prioritering«. Ja tak, det synes vi at vi i den sidste tid har set nogle ynkelige forsøg på.

Det er sølle, når seminarierne fremtid kun forsøges anskuet ud fra ændringer i børnetallet. Der er brug for nytænkning og udvikling, og

der er brug for voksenuddannelse, og derfor er det meget kortsigtet kun at se på store, velfungerende uddannelsesinstitutioner til enkle formål. Der kan integreres, der kan udvikles; der er mange muligheder.

Hr. Kirkegaard påstår også, at Socialdemokratiet har meldt sig ud af beslutningsprocesserne. Vi har flere gange forsøgt indmeldelse, men da vi endelig blev indmeldt, var tingene simpelt hen så forplumrede, at det nok var klogt at lade være med at være med til at forplumre dem endnu mere.

Vi ser i Socialdemokratiet seminariepolitikken og seminarieområdet som en helhed i hele uddannelsessystemet og mener, at området har krav på at indgå i en samlet planlægning med henblik på både udviklingen i folkeskolen og udviklingen inden for voksenuddannelser, hvor det store behov trænger sig på.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

For de medlemmer af det høje Ting, som har siddet her i 20 eller 30 år, må det være ualmindelig trælst at skulle lytte til almindelig, traditionel oppositionspolitik, hvor man gang på gang siger nej til det, der er ubehageligt, hvor man tilslutter sig de fire k'er i en sådan grad, at det giver os andre, der er parate til at tage medansvar, de værste kuldegysninger.

Og hvad står de fire k'er så for? De står for at klage, klynke, kritisere og kværule. Det er det, det handler om for den traditionelle opposition, og det vil sige S og SF i denne sag. Så snart der skal træffes en afgørelse, der kan gøre lidt ondt, og som kan være noget upopulær, skal jeg love for, at man vender ryggen til, og så har man kun de fine ord: Socialdemokratiet vil gerne være med til en samlet planlægning, og vi skal have lidt nytænkning her og dér, og den slags ting.

Jo, det lyder godt, men hvad møder man så op med? Man bruger sin ret til at foretage en underskriftsindsamling. Bevares, man har ret til at gøre det. Jeg har da respekt for, at man gør det, men så vidt jeg har forstået, behøver statsministeren ikke at rette sig efter en sådan underskriftsindsamling, og det vil sige, at statsministeren ikke behøver at bede om hjælp hos CD, såfremt sagen skulle videreudvikle sig.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelled (RV):

Jeg kunne forstå af fru Helle Degns korte bemærkning, at Socialdemokratiet gerne ville have en forhandling løsning og gerne ville medvirke til en ændring af seminariestrukturen. Derfor har jeg følgende spørgsmål til fru Helle Degn: Hvorfor i alverden kommer Socialdemokratiet først til den erkendelse på nuværende tidspunkt? Hvor var Socialdemokratiet, da det blev opfordret til at medvirke engang i efteråret?

(Kort bemærkning).

Kirkegaard (KF):

Jeg forstod på fru Anna-Marie Hansen, at Socialdemokratiet på et tidspunkt i forløbet havde foretaget en tilmelding til beslutningsprocessen igen, ganske vist efter, at tilmeldingsfristen var udløbet. Det er jo noget sent. Alligevel blev tilmeldingen modtaget af samtlige seks forligspartier, og der skete faktisk en omfattende drøftelse, som jeg kan forstå at det i øvrigt er meningen at vi ikke skal diskutere indholdet af. Jeg kan blot konstatere, at når forhandlingerne var så vanskelige, var det bl.a., fordi det var umådelig svært at finde ud af, hvad Socialdemokratiet egentlig ville.

Jeg tillod mig i mit første indlæg at sige, at hvis Socialdemokratiet havde en seminariepolitik, var det verdens bedst bevarede hemmelighed, hvad den bestod af. Nu har den socialdemokratiske ordfører haft ordet igen og haft en hjælper med, nemlig fru Helle Degn. Jeg kan blot konstatere, at den socialdemokratiske seminariepolitik fortsat er verdens bedst bevarede hemmelighed.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Først vil jeg sige til hr. Nør Christensen, at Socialdemokratiet lige præcis i denne sag jo ikke bare har påberåbt sig oppositionens privilegier, men faktisk har givet regeringen og forligspartierne et forhandlingstilbud og sagt: Vi synes, at man skulle stoppe denne seminariepolitik og dette forslag, for det fører ikke til noget-som helst andet end tab af uddannelsesmuligheder. Og det mener vi faktisk ikke der er brug for i Danmark i 1990'erne, hvor uddannelse står på dagsordenen, og hvor vi skal løse den opgave.

Derfor har Socialdemokratiet sagt, at vi gerne vil være med til at lave en forhandling, fornuftig plan, også inden dette år er omme. Men nej, regeringen forfulgte sine egne ideologiske mål.

Derfor er mit svar til fru Marianne Jelled, som hele tiden har sagt, at Socialdemokratiet jo bare kunne melde sig ind, også: Jamen hvor pokker blev De Radikale af i hele denne diskussion? De stod fuldstændig hæmningsløst på toget og ville acceptere, at seks seminarier, måske også flere, skulle nedlægges.

Socialdemokratiet går ikke ind i den destruktive overbudspolitik, at jo flere offentlige institutioner vi kan få lukket uden noget perspektiv, jo bedre. Jeg beklager meget, at De Radikales uddannelsespolitik fuldstændig har fortonet sig og er smeltet i ét med undervisningsministerens. Det er ærgerligt.

Til hr. Kirkegaard skal jeg gerne sige noget mere om, hvad der er Socialdemokratiets seminariepolitik: Den er i hvert fald ikke det makværk, som vi står over for her, for der er hverken plan eller perspektiv i det forslag, der ligger her. Hvis bare hr. Kirkegaard kunne svare for sig selv, var det såmænd også ganske udmærket.

Formanden:

Så går vi videre i talerlisten.

Hanne Thanning Jacobsen (SF):

Efter næsten 5 måneders debat, diskussion og, som man også kan høre det nu, til tider højlydte skænderier sætter Folketinget i dag et foreløbigt punktum for behandlingen af lovforslaget om sammenlægning og nedlæggelse af seminarier.

Det har været rystende, og det er da heldigvis også sjældent at iagttage en så samstemmende forundring over og foragt for folkestyret og flertallets beslutning omkring seminarierne, som det er kommet til udtryk i demonstrationer, protestmøder og høringer og i dagspressen i den forløbne tid, ikke blot i mængden af læserbreve, men også i antallet af ledere om forløbet af den lovændring, som et flertal i Folketinget stemmer igennem efter denne debat. Forslaget er først blevet beskrevet med kritik og polemik, senere afvist med forundring og forlegenhed grænsende til foragt for og lede ved den politiske beslutningsproces.

[Hanne Thanning Jacobsen]

Derfor kan og skal det ikke skjules, at Folketinget efter denne sag har et generelt troværdighedsproblem, men sandelig også et konkret i forhold til landets uddannelsesinstitutioner og i forhold til de studerende og de ansatte dér. Som det blev understreget af SF's ordfører i debatten i sidste uge om de videregående uddannelser, får behandlingen af uddannelsessektoren mere og mere karakter af absurd teater. På den ene side lægger man vægt på kvaliteterne i det danske demokrati – det taler man i hvert fald om ved højtidelige lejligheder – og på den anden side viser også denne sag, at det i virkeligheden er helt uændelige begreber.

I SF har vi været, er vi og vil vi fortsat være uenige i målet med seminarienedlæggelserne. Det er, fordi vi finder, at seminariepolitikken er endnu et udtryk for den uddannelsespolitik, som glimrer ved manglende sammenhæng. Samtidig med at ministeren taler om et åbent og fleksibelt uddannelsessystem, fremsætter han forslag om en politik på ét uddannelsesområde, nemlig seminarierne, som anskuer dette område som en lukket verden. Samtidig med at ministeren fremsætter lovforslag om erhvervsrettet efteruddannelse, får han nu gennemført forslag, der ødelægger en vigtig del af det uddannelsessystem, som kunne forestå denne efteruddannelse.

Ødelæggelse og eliminering af uddannelsesmiljøer er åbenbart den politiske målsætning for den siddende regering, og der er for mig ingen tvivl om, at denne dag bliver en sort dag for Det Radikale Venstre, hvis historiske rolle i forbindelse med at fastholde og udbygge uddannelsessystemet som det danske samfunds livsnerve nu helt øjensynligt er udspillet. Det er interessant i denne forbindelse, at den radikale ordfører har undskyldt det dårlige forlig med de valgte forligspartnere. Jeg må sige, at der er indledt en ny æra, når Det Radikale Venstre nu bakker CD's og Det Konservative Folkepartis uddannelsespolitik op, for slet ikke at tale om Fremskridtspartiets manglende uddannelsespolitik.

Vi er i SF uenige med regeringen om målet med seminarieforliget. Det er vi også af den grund, at den erklærede hensigt med nedlæggelserne er at gøre ondt værre. Det skal være lettere at ødelægge uddannelses tilbudet på seminarierne – underforstået: Der kan ikke ødelægges mere på de nuværende, små seminarier.

Vi skal have større seminarier, fordi det så bliver lettere at forvalte nedskæringerne. Det fremgår klart af bemærkningerne til det oprindelige lovforslag.

I Socialistisk Folkeparti har vi det synspunkt, at man skal værne om de kvaliteter, vi har, og at det selvfølgelig bør være Folketingets opgave at forbedre de uddannelses tilbud, vi kan give de unge. En uddannelsesfjendsk politik er udtryk for frygt for at få et oplyst folk; det kunne jo finde på at have synspunkter baseret på indsigt og forståelse, og det er ikke noget, man kan klandre ministeren for.

Med udgangspunkt i en række kriterier, hvoraf kun et enkelt med god vilje kan siges at være begrundet i seminariernes pædagogiske indhold, nedlægger man nu uddannelsessteder udelukkende med udgangspunkt i tvivlsomme økonomiske betragtninger.

I Socialistisk Folkeparti tager vi kraftigt afstand fra fremgangsmåden i forbindelse med udpegningen af de seminarier, der skal lukkes. Formanden for Danmarks Lærerforening har – formodentlig i sjov – sagt, at hele sagsforløbet viser et billede af politikere, som bytter seminarier ud, ligesom børn bytter glansbilleder. Dette billede passer sandelig ikke. Lige så vel som pædagoger, da et folketingsmedlem sammenlignede Folketinget med en børnehave, følte sig foranlediget til at lægge afstand til denne sammenligning – for børnenes skyld – må man sige, at DLF-formandens billede heller ikke passer. Den seriøsitet, som børn bytter glansbilleder med, genfindes ikke i denne sags behandling.

Et af nøglebegreberne i diskussionen om udformningen af fremtidens samfund er decentralisering. Ministeren har i sine hyppige, hastigt udformede skrifter lagt vægt på, at det skal være en del af indførelsen af nye tider i uddannelsessystemet. At ministeren har fået decentraliseringsbegrebet galt i halsen, viser forløbet af seminarieresagen ganske klart. Det skulle være så decentralt; derfor skulle regionale udvalg komme med forslag til ministeren. Hulheden og pjattetheden i denne fremgangsmåde er let at afsløre, når man betragter sammenhængen mellem de regionale udvalgs tilbagemeldinger og det forlig, vi står med i dag. Der er mange, der har grund til at føle sig til grin, og vi ved, at de gør det. Det er synd og skam, at et godt begreb som decentralisering skal vrides af den lemfældighed og tilfældighed, som flertallet

[Hanne Thanning Jacobsen]

med ministeren i spidsen mestrer i denne sag. Man kunne spørge: Hvad var begrundelsen for, at Frederiksberg Seminarium skulle udskiftes med Blaagaard? Jo, det var lettere at komme af med Blaagaards lokaler – troede man da – for Frederiksbergs var jo ikke så gode. Hvad var begrundelsen for den sidste justering, hvorved undervisningsministeren med vanlig sans føjede spot til skade over for medarbejdere og studerende på Jonstrup Seminarium? Det kan enhver svare på ved at læse dagspressen: frygten for en millionerstatning.

Blot disse to eksempler bekræfter, at forberedelsen af dette lovkompleks har været uhørt dårlig, eller også har ministeren ikke vidst at bruge sin administration, for det kan vel ikke være nedskæringerne i den offentlige sektor, herunder i statsadministrationen, som allerede har ført til, at Folketinget ikke længere kan imødesee seriøst forberedte lovforslag?

Undrende har vi i Uddannelsesudvalget – og det gælder øjensynlig også forligspartierne, efter hvad vi hørte fru Bente Juncker udtale – hørt, hvordan oplysninger kom frem, efter at beslutningerne var truffet, oplysninger, som det er klart for enhver burde have været fremme tidligere, og oplysninger, som også viser sig at flytte brikker i forliget.

I tillægsbetænkningen fra den 17. januar 1989 kan man på side 8–16 læse SF's begrundelse for, at vi, siden ministerens skitse blev kendt den 31. januar 1988, har argumenteret for, at samtlige seminarier – selvfølgelig efter en omstillingsproces – bør bevares.

Folketingets øvrige partier har lagt vægt på, at personalegrupperne sikres lige vilkår ved sammenlægningerne og nedlæggelserne. Det er da også en selvfølgelig ting for Socialistisk Folkeparti. Ministeren har inden for de sidste dage glædet sig over, at han henter større besparelser hjem ved forliget end ventet. Jeg går ud fra, at dette beløb bruges til at sikre de medarbejdere, der har svært ved at se, om de er købt eller solgt.

SF opfordrer ministeren til at sikre, at seminariernes medarbejderstab i videst muligt omfang bibeholdes og eventuelt i en overgangsfase får mulighed for at påtage sig supplerende opgaver på seminarierne i forbindelse med forsøgs- og udviklingsarbejdet i folkeskolen. Man kunne forestille sig, at man i omstillingsperioden havde brug for øgede ressourcer, som i givet fald også kunne bruges til en udvikling af læreruddannelsen som helhed.

Hvad angår de studerende, kan de iagttage, at deres ønsker om uddannelsessted ikke spiller nogen rolle i forbindelse med uddannelsesplanlægningen. SF opfordrer ministeren til at følge søgningsmønsteret opmærksomt og om nødvendigt justere fordelingen af studiepladser, så den under hensyn til den nye struktur i videst muligt omfang tilgodeser de unges ønsker om uddannelsessted.

Jeg vil endnu en gang udtrykke dyb beklagelse af og forundring over den arbejdsmetode, som tilsyneladende bliver mere og mere almindelig. Læreruddannelsesudvalget af 1987 var, da dette forslag tog sin begyndelse, godt i gang med at gennemarbejde de opgaver, som udvalget ifølge sit kommissorium skulle belyse. Lige så vel som de regionale udvalg må også dette udvalg føle sig usynliggjort, og det må være lammende for engagementet i det fortsatte arbejde.

Til slut kunne man spørge, hvem der står som vinder i denne sag. Det er ikke de studerende, det er ikke medarbejderne på nogen af institutionerne, og det er i hvert fald ikke folkestyret. Vinderne findes øjensynlig kun i de partier, som har det som deres erklærede mål at smadre det danske uddannelsessystem. Jeg vil her minde om Fremskridtspartiets ordførers ønske om at lukke alle landets seminarier. Det er sådanne partier, Det Radikale Venstre – som Socialistisk Folkeparti på mange måder har følt sig i overensstemmelse med rent uddannelsespolitisk – nu munter sig sammen med, øjensynlig i venskabelig samtale om perspektiverne for det danske samfund.

Folkestyret får svært ved at genetablere troværdigheden.

Formanden:

Den næste taler er fru Hanne Severinsen. Fru Hanne Severinsen har af særlige grunde anmodet om tilladelse til at tale fra sin plads, og denne tilladelse er hermed givet.

Hanne Severinsen (V):

Jeg synes nok, at den sidste taler virkelig fik svunget sig op. Der blev talt om, at man var ved at smadre demokratiet, og at folkestyret var den egentlige taber. Jeg vil gøre opmærksom på, at der vel er få sager, der i den grad har været til høring alverdens steder.

[Hanne Severinsen]

Problemet i denne sag er vel i virkeligheden, at fordi vi har en mindretalsregering, og fordi vi har en minister, som i høj grad ønsker at lægge tingene ud til debat, og som ønsker at høre forskellige instanser, kommer naturligvis mange seminarier på tale.

Det er klart. Det skyldes, at vi i øjeblikket har 24 seminarier. Al respekt for dem, for det er 24 gode seminarier, men vi vil altså af mange grunde gerne have formindsket antallet. Det er ikke så underligt. For 10 år siden havde vi 29 seminarier, som uddannede 4.000 lærere om året, og i år får vi knap 1.000 lærere, der bliver færdige på 24 seminarier. Det kan ikke undre nogen, at vi ønsker færre seminarier.

At der har været forskellige navne på de seminarier, kan heller ikke undre nogen, for der er jo mange forskellige kriterier, man kan se på: de geografiske, spørgsmålet om søgemønster, spørgsmålet om lokaler. Som jeg indledte med at sige, har vi 24 gode seminarier. Hvis man f.eks. valgte et så fuldstændig tilfældigt kriterium som førsteprioriteringen, som nogle har talt om at man skulle kigge efter, skifter det jo fra år til år, men hvis man nu tog sidste år, skulle vi have nedlagt Haslev, Haderslev, Tønder, Ribe, Nørre Nissum og Skive seminarier og med en lille margen på 2-3 enten Esbjerg, Hjørring eller Herning. Ville det ikke også have været tilfældigt?

Det er klart, at når der har været flere seminarier på tale i mange år, har det skabt uro i seminarieverdenen, og derfor tror jeg også, de fleste drager et lettelsens suk, når det her er overstået. Men at sige, at det er dårligt for demokratiet, er det rene vrøvl, for det, der er tale om, er i virkeligheden, at en mindretalsregering naturligvis må komme med et udspil. Derefter bliver man nødt til at finde et flertal dér, hvor der er et flertal, og det interessante var jo, at der ikke var noget flertal at finde hos Socialdemokratiet. Hvorfor ikke? Jeg kunne fristes til at citere fra rubrikken »Midtpunkt« i Jyllands-Posten den 20. januar 1989, hvor tidligere direktør Tage Kampmann siger:

»I indledningen nævnte jeg, at Socialdemokraterne vågnede for sent. Det er en barsk påstand, men af stor sandhedsværdi. De gentagne udtalelser om bevarelsen af Blaagaard, Marseisborg og Esbjerg bekræfter dette, når man samtidig iagttager, at de ikke ønsker at forsvare Kolding, Herning og Tønder. Når blot regerin-

gen og forligspartierne nedlægger de »rigtige« seminarier, er det tidligere regeringsparti fri for dette utaknemlige stykke arbejde. Men når man efter et indgået forlig rammer sine »egne« – hvad det så vil sige – »kender forargelsen ingen grænser«.

Det kan næsten ikke siges mere rigtigt.

Det er blevet sagt, at dette er rene og skære besparelser, og at man derfor vil destruere en lang række uddannelsesinstitutioner, men udgangspunktet har først og fremmest været, at vi ikke mere vil have de tosporede seminarier. For det første er de for dyre, men det er sandelig også dårligt, at nogle af dem er helt nede på at udbyde 6 linjefag af 17 mulige. For 10 år siden havde de fleste seminarier et udbud på 16 linjefag. Det er ikke bare et spørgsmål om besparelser, det er sandelig også et spørgsmål om det pædagogiske. Nu kan vi – og det er jo det, der giver endnu større besparelser end de 30 mio. kr. – også få større linjefagshold, og det er ud fra alle synspunkter en gunstig ting. Det er nemlig slet ikke nogen fordel at sidde 5-6 stykker i en klasse; der bliver ikke noget særlig pædagogisk miljø ud af det. Det bliver der kun, hvis vi har nogle større seminarier, og det er sådan set hovedmålsætningen i det, vi lægger frem.

Men så vil jeg – ligesom den konservative ordfører – sige, at vi er nødt til at foretage en behård prioritering på dette område. Vi kan ikke tillade os at sløse med uddannelsesressourcerne, og når vi rent faktisk bedre kan ud-danne det antal lærerstuderende, som vi ønsker at uddanne, på færre seminarier, vil det være vanvittigt ikke at bruge den overskydende kapacitet til noget andet.

I den forbindelse vil jeg sige, at jeg synes, der er meget hykleri i det, når både S og SF snakker om nytænkning, åbning og fleksibilitet i uddannelsen på lærerseminarierne. Hvem var det, der for 4 år siden overhovedet ikke ville høre tale om, at man kunne have andre linjefag end de folkeskolerelevante, sådan at man kunne bruge seminarieuddannelsen inden for andre områder? Det var den selv samme opposition, som syntes, at det var så og så forfærdeligt; så det med nytænkning synes jeg i hvert fald ikke er oppositionens stærke side.

Jeg vil til sidst understrege, at der ikke bliver én eneste seminarieplads mindre af det her, og de seminarier, der ikke mere skal uddanne læ-

[Hanne Severinsen]

rere, vil selvfølgelig komme til at uddanne nogle andre; vi har bare ikke på nuværende tidspunkt lagt os fast på, hvem det skal være.

Til allersidst vil jeg sige lidt om debatten om ekspropriation. Jeg skal overhovedet ikke gå ind i den juridiske debat, men jeg kunne egentlig godt tænke mig at vide, om det virkelig er Socialdemokratiets og SF's mening, at bare fordi en privat institution på et tidspunkt har fået offentligt tilskud til en eller anden uddannelse, skal den uddannelse køre i institutionen til evig tid, ellers forfalder der en regning. Er det virkelig Socialdemokratiets mening, at hvis en privat institution på et tidspunkt får tilskud til at uddanne f.eks. karetmagere, skal vi i al evighed uddanne dem eller også udbetale en erstatning? Det kan jeg ikke forestille mig at Socialdemokratiet, hvis det selv ønsker at danne regering engang, kan have som synspunkt.

Det bliver rart, når vi får afsluttet denne debat. Det har ikke været særlig rart for de berørte seminarier, men når dette er overstået, står vi tilbage med 18 funktionsdygtige seminarier, og det er det vigtigste for os.

(Kort bemærkning).

Anna-Marie Hansen (S):

Til fru Hanne Severinsens bemærkninger vedrørende spørgsmålet, om ekspropriationsbestemmelserne er overskredet, og om Socialdemokratiet vil gå ind i det, kan jeg sige kort og godt: Lov skal være ret.

Vedrørende fru Hanne Severinsens bemærkninger om floskler om nytænkning osv. kan jeg sige, at vi jo læser undervisningsministerens perestrojka-tanker, og så forbløffes man. Der står bl.a., at brugerne ved bedst. Jamen hvorfor skal man så lukke institutioner med stor søgning? Jeg kan komme med et citat fra ministerens artikel om perestrojka: »Alt for meget bestemmes af nogle, der tror, at de ved bedre end dem, det drejer sig om.« Der tales om »åbent netværk« og »småbidder«. Hvorfor så nedlægge uddannelsesinstitutioner, som ud over læreruddannelsen vil kunne tilbyde et varieret udbud af både korte og lange uddannelser? Og sådan kunne vi blive ved. Så vi går skam ind for nytænkning og lytter til alt, hvad der kommer dér.

Til bemærkningen med de evindelige beskyldninger om, at vi gik for sent ind, og at vi gik ind for at redde nogle bestemte seminarier,

osv., vil jeg sige, at vi gik ind for at få de tre seminarier, der uden varsel var kastet på bordet, nemlig Esbjerg, Blaagaard og Marselisborg, ud af forliget. Vi ville forsøge at indgå i drøftelser med forligspartierne for at undgå, at der blev foretaget en af uddannelseshistoriens største fadæser. Og det var vist også i sidste time, at der blev snakket lidt om nogle juridiske og økonomiske konsekvenser, som regeringen nu måske har reddet sig ud af.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

Jeg undrede mig over, at Venstres ordfører kun hæftede sig ved de seks lærerseminarier. Er Venstres ordfører overhovedet ikke klar over, at den beslutning, som Folketinget nu skrider til, faktisk også betyder, at 4 velfungerende børnehave- og fritidspædagogseminarier bliver berørt, enten ved sammenlægninger eller ved direkte nedlæggelse?

Mange har været inde på, at det er næsten umuligt at se fornuften i dette forslag, men fornuften forsvinder aldeles af nethinden, når det drejer sig om børnehave- og fritidspædagogseminarier, al den stund der faktisk er brug for børnehave- og fritidspædagoger i mange kommuner. Kommunernes Landsforening har været med i et kvalificeret prognosearbejde, som viser, at der er behov for flere uddannede pædagoger. Prognosen viser, at hvis vi havde beholdt uddannelseskapaleten på 1988-niveau, havde der manglet 4.000 pædagoger i 1989, stigende til vistnok 5.000 de efterfølgende år.

Så fornuften i dette forslag er absolut ikke til at få øje på, hverken når det drejer sig om lærerseminarier, eller når det drejer sig om børnehave- og fritidspædagogseminarier.

(Kort bemærkning).

Anna-Marie Hansen (S):

Jeg har lige endnu en kommentar til fru Hanne Severinsen, som gav den oplysning, at vi har en undervisningsminister, der ønsker tingene til debat. Så vil jeg kort fastslå, at når ting skal til debat, skal der både være nogle, der siger noget, og nogle, der hører efter noget af det, der bliver sagt. I den forbindelse vil jeg spørge, om de studerende på seminarierne er blevet hørt med hensyn til konsekvenserne af lovforslaget. Hvordan forestiller man sig at de institutioner,

[Anna-Marie Hansen]

der skal afvikles, lige til det sidste kan opretholde uddannelsesstilbud, hvor kvaliteten er af en nogenlunde standard? Eller er det hensigten, at de studerende midt i et studieforløb skal skifte seminarium? Jeg mener, at det er nogle spørgsmål, der ikke er tilstrækkeligt belyst.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Det drejer sig om rent praktiske ting, så det er jo netop det, ministeren vil gå i gang med at forhandle om.

Med hensyn til det med at høre efter har der jo først og fremmest været kritik på de berørte seminarier, og det er jo ikke så underligt. Hvis vi havde peget på nogle andre, havde kritikken været et andet sted. Men kritik af, at vi skal have færre seminarier, har jeg faktisk ikke hørt ret mange steder. Selv Danmarks Lærerforening har været inde på, at der var for mange seminarier; det synes jeg lige skal understreges.

Socialdemokratiet siger åbenbart, at man gik ind for at redde de tre seminarier nu, hvor man havde skiftet navnene ud. Vil det sige, at regeringens oprindelige forslag faktisk var de vises sten? Det synes jeg er meget interessant.

Til fru Jytte Andersen vil jeg sige, at hun egentlig har fuldstændig ret. Når man tænker på, hvor megen larm der har været over de seks lærerseminarier, er det forbløffende, så lidt der i virkeligheden har været det andet sted. På den anden side mener jeg stadig væk, at begrundelsen er lige så god, som når det gælder lærerseminarierne. Men hun har fuldstændig ret: Det er sådan set forkert, at vi fuldstændig glemmer det i debatten.

Marianne Jelved (RV):

Processen i denne sag er blevet mistænkeliggjort. Jeg vil ikke lægge skjul på, at det har berørt mig temmelig meget og givet anledning til mange overvejelser.

I august 1988 fremlagde regeringen et forslag til rationalisering af seminariestrukturen. Vi har selvfølgelig haft drøftelser forinden i regeringspartierne om kriterier osv., og vi var enige om, at man ikke længere skulle acceptere 2-sporede seminarier i Danmark, at vi ikke skulle nedlægge uddannelsespladser, at ingen byer måtte miste uddannelsesaktiviteter, og at lærerseminarierne skulle fordeles jævnt over landet og f.eks. ikke koncentrerer i de større by-

er. Diskussionen har gået bredt over landet siden slutningen af august 1988, og folketingsmedlemmer har haft mange kontakter med lærerstuderende, lærere, rektorer, byråd, amtsråd osv.; selv lokale erhvervsforeninger har henvendt sig. Og det er godt nok.

Da Det Regionale Udvalgs svar kom i begyndelsen af november 1988, indkaldte ministeren til et møde med Folketingets otte partier for at spørge, om partierne ville medvirke til at udarbejde et forslag til rationalisering af seminariestrukturen, bl.a. på baggrund af Det Regionale Udvalgs svar. De fem oppositionspartiets svar var: Nej tak, vi afventer regeringens udspil; så kan vi vende tilbage til forhandlingerne, når det er lagt frem.

I en sådan situation har regeringen valgt mellem to muligheder: enten at droppe sagen totalt eller at fremlægge sit eget forslag til forhandling. Og der var i hvert fald hos mig ikke skygge af tvivl om, at selvfølgelig skulle regeringen ikke droppe et seriøst og ordentligt forslag om at ændre seminariestrukturen. Det er radikal uddannelsespolitik at skaffe den bedste kvalitet af uddannelserne, og det sker ikke på 2-sporede seminarier, skal jeg understrege specielt over for de ordførere, der har mistænkeliggjort Det Radikale Venstres ønsker i denne sag.

Den 6. december 1988 havde vi første behandling i salen. Jeg har gjort mig den ulejlighed at læse både første- og andenbehandlingen før denne tredjebehandling. Når jeg genlæser det, må jeg undre mig over de foragede reaktioner, der kommer på forløbet efter førstebehandling.

Ved førstebehandling sker der interessante ting:

Socialdemokratiet afviser regeringens forslag, bl.a. fordi – og jeg citerer fra den socialdemokratiske ordførers slutning – der er tale om »kortsigtede besparelsesforslag uden dokumenteret saglighed«.

De tre oppositionspartier CD, Kristeligt Folkeparti og Fremskridtspartiet melder enslydende ud, om end med forskelligt ordvalg, at man gerne vil medvirke, ikke med lige de seminarier, som regeringen har foreslået, men man vil gerne forhandle. Hvorpå Socialdemokratiets ordfører, fru Helle Degn, går på talerstolen og håner regeringen, fordi regeringen »må inkasere endnu et nederlag. Den kan ikke komme igennem med det fremsatte forslag«.

[Marianne Jelved]

Det er udgangspunktet efter førstebehandlingen. Ikke desto mindre bliver Socialdemokratiet indbudt til forhandlinger, men vil ikke medvirke eller kan ikke; det er ikke min sag at vurdere det. Resultatet er, at der ikke bliver noget forlig; hvorpå regeringen kun har én mulighed: at gå til de øvrige tre partier. Det sker, hvilket Socialdemokratiet er orienteret om, og der bliver forhandlinger.

Der er altså ved første behandling annonceret fra Folketingets talerstol til alverden, at der ikke er flertal for regeringens forslag. Hvis man vil have en løsning, skal der ske ændringer af regeringens forslag. Ændringer betyder, at nogle navne må skiftes ud; det kan ikke være anderledes, det er folkestyrets vilkår, det er det, vi sidder herinde og gør dag efter dag, lovforslag efter lovforslag, ikke mindst når der er tale om en mindretalsregering.

Ikke desto mindre beskriver man den proces som at bytte glansbilleder. Jeg kan ikke lade være med at overveje, om man ville have brugt den samme betegnelse, hvis forliget var indgået med Socialdemokratiet efter 7 timers ihærdige forhandlinger i januar måned mellem 7 partier og der var byttet navne ud. Jeg tvivler på, at det var den karakteristik, der var blevet hæftet på en sådan løsning.

Den 28. december 1988 efterlyser jeg i pressen et forslag om, hvad Socialdemokratiet kalder en god løsning. Den er jeg ret interesseret i at kende, vil jeg gerne sige. Der sker ikke noget før den 6. januar 1989. Da modtager ordførerne – i hvert fald modtager den radikale gruppe – et åbent brev fra Socialdemokratiet. Det er om formiddagen fredag den 6. januar; midt under vores gruppemøde bliver det bragt ind. Det gør rede for, at Socialdemokratiet gerne ønsker en bred planlægning, men ikke ønsker at ændre strukturen. Man ønsker at bruge seminariekapaciteten til at uddanne »de kommende års folkeuddannere«.

Samme dag kl. 17.00 modtager jeg pr. telefaks på Nyborg Strand en kopi af et nyt brev fra Socialdemokratiet – denne gang henvendt til undervisningsministeren – hvor Socialdemokratiet beder om, at der bliver genoptaget forhandlinger. Man stiller nogle punkter op, og et af punkterne er, at forhandlinger med Socialdemokratiet forudsætter, at man trækker tre navngivne seminarier ud af planen. Selvfølgelig gør undervisningsministeren det, en mini-

ster må gøre i den sammenhæng, nemlig indkalder til en ny forhandling.

Nu er situationen jo den, at der er indgået et forlig, og hvis folkestyret overhovedet skal kunne fungere, må man respektere, at et forlig er et forlig, og det ved Socialdemokratiet lige så godt som alle andre. Derfor er det også i Socialdemokratiets sidste brev angivet, at forhandlingerne selvfølgelig må foregå mellem de seks forligspartier og Socialdemokratiet. Disse forhandlinger førte desværre ikke til noget resultat.

Jeg vil her understrege, at efter alle de ord, der er sagt af Socialdemokratiet, mangler offentligheden fortsat kendskab til Socialdemokratiets konkrete forslag. Når man læser første- og andenbehandlinger skal man være dygtig, meget dygtig, for at uddrage noget som helst konkret af dem. Jeg siger ikke, at jeg er meget dygtig. Jeg vil gerne lade den mulighed stå åben, at nogen kan udlægge teksten for mig og forklare mig, hvad det er, Socialdemokratiet ønsker på dette område. Jeg er ikke i stand til at læse det, skal jeg sige, ikke engang mellem linjerne.

Det, der har været underprioriteret i denne debat, er sagens kerne, og det er ret sædvanligt, når man ønsker at lægge røgslør ud og dølge sin egen manglende aktivitet eller medvirken eller ulyst til et eller andet. Sagens kerne er: For 10–15 år siden uddannede 29 seminarier 4.000 lærere om året. I disse år uddanner 24 seminarier ca. 1.000 lærere om året.

På et af vore udmærkede seminarier her i landet – et tosporet seminarium, hvilke vi har en del af – tilbyder man i 1988 ikke følgende linjefag: matematik, fysik, biologi, fransk, håndarbejde, hjemkundskab, tysk, samtidsorientering. Til næste år vil man lave en rulning, hvor man trækker fire af disse fag ind i varmen og skyder fire andre ud. Så sidder man på de udmærkede seminarier med små linjefagshold, 4, 5, 6, 7, måske lidt flere, selv om en væsentlig del af seminariernes formål er at give de lærerstuderende en personlig udvikling. Det gør man netop bedre i større fora end på små hold. Det problem løses ikke med de bud, Socialdemokratiet er kommet med, nemlig at tilføre den nuværende seminariestrukturens kapacitet andre former for uddannelsesaktiviteter. Det er ikke en saglig og ordentlig løsning, hvis det er læreruddannelseskvalitet, man ønsker at fremme.

[Marianne Jelved]

Det Radikale Venstre vil til enhver tid fastholde retten til at lave sagligt og fagligt ordentlige løsninger herinde. Vi vil til enhver tid vedkende os, at det handler om at gå i forhandlinger og søge løsninger, hvorved andre får indflydelse. Det er vi – et parti med 10 mandater – valgt til, vil jeg gerne understrege.

Det er utroligt, at det er næsten forbryderisk af Folketinget at gribe ind i allerede etablerede strukturer på uddannelsesområdet. Det tyder ikke godt for den opfattelse, man har med hensyn til, hvad ressourcer kan bruges til, og hvad uddannelseskvalitet er. Folkestyrets vel varetages ikke alene af en regering, en opposition eller et enkelt parti. Folkestyrets vel afhænger af den måde, det enkelte folketingsmedlem varetager sit arbejde på, og af den måde, tingene fremlægges på og forklares på. Der kunne jeg have ønsket mig en større sandhedsværdi i de diskussioner, der er foregået om denne sag her i landet.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Fru Marianne Jelved udstråler ikke nogen stor grad af sandhedsværdi, når hun nævner De Radikales interesse i at kende Socialdemokratiets uddannelsespolitiske synspunkter på dette område. Det virker hult. Det, De Radikale ville, var alene – uden en aftalt plan, men nærmest efter tilfældighedernes princip – at lukke 6 lærerseminarier, hvilket vi dybt må beklage.

Socialdemokratiets tilbud kendte fru Marianne Jelved. Det er endda nedskrevet. Det er blevet omtalt, og det er blevet fremført, at Socialdemokratiets tilbud bestod i, at vi ville medvirke til, inden dette år var omme, at lave en forhandlet, aftalt plan for en omlægning af seminarisektoren, sådan at den ikke i samme omfang fortsat alene producerer folkeskoleundervisere, men også i de kommende år via almenundervisning giver et bidrag til det uddannelsesmæssige løft, som seminarierne flot burde medvirke til.

Hvad er det radikale formål med at smadre 6 seminarier fuldstændig uden mål og – synes jeg – efter tilfældighedernes princip? Offentligheden har desværre fået et alt for sørgeligt indblik i, hvordan seminarieplanlægningen under denne svage regering er foregået. Hvad er i øvrigt Det Radikale Venstres formål med at ville medvirke i et reteringsamarbejde, hvor hovedmå-

let er, at man vil spare 1,5 mia. kr. på undervisningssektoren som helhed, og hvor dette her indgår, i en tid, hvor også Det Radikale Venstre og det radikale landsråd og andre udtaler fine ønsker om, at 1990'ernes udfordring er, at de står i uddannelsernes tegn, og at vi skal have etableret et uddannelsesløft for at klare de udfordringer, som Danmark står over for i 1990'erne? De Radikales bud er så, at vi skal spare 1,5 mia. kr. alene i år, og det er en opfølgning af flere års spareiver fra undervisnings- og forskningsministerens og de tidligere borgerlige regeringers side.

Tosporseminariemodellen – det ved fru Marianne Jelved også udmærket – er en model, som langsomt er blevet planlagt og tilrettelagt af undervisnings- og forskningsministeren gennem utallige nedskæringer og besparelsesrunder.

Socialdemokratiet deler Det Radikale Venstres opfattelse: at tosporsemuninarier ikke er nogen god model. Det er ikke et rigtigt undervisningstilbud, sådan som vi opfatter det, men undervisnings- og forskningsministeren bærer ansvaret for, at vi i første runde har fået stadig flere tosporsemuninarier. Så kunne han straks slagte dem som en salamipølse, og den argumentation hopper De Radikale på. Det må Socialdemokratiet dybt beklage.

Formanden:

Folketinget har i disse dage officielt besøg af en delegation fra den finske rigsdag under ledelse af Riksdagens talman, Matti Ahde.

På Folketingets vegne byder jeg delegationen hjertelig velkommen.

Jeg vil gerne udtrykke ønsket om, at alle, der deltager i besøget her, må få godt udbytte af dette; især tænker jeg på de drøftelser af spørgsmål af fælles interesse, der finder sted her i Folketinget.

Velkommen hertil!

(Medlemmerne påhørte stående formandens velkomstord).

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Fru Helle Degn taler om tilfældighedernes princip i denne sag og siger, at Socialdemokratiet ville medvirke i løbet af dette år. Det er korrekt. Det står der i det brev, som jeg modtog kl. 17.03 den 6. januar.

[Marianne Jelved]

Socialdemokratiet og fru Helle Degn ved udmærket, at på det tidspunkt var der indgået et forlig med tre andre partier. Jeg vil spørge Socialdemokratiet – man behøver ikke at svare på det, det er så et retorisk spørgsmål – om Socialdemokratiet i en given situation ville acceptere, at der efter, at regeringen havde indgået et forlig med Socialdemokratiet, kom et nyt eller flere nye partier, som ville deltage i forliget, og at regeringen så bare sagde: Beklager, kære Socialdemokrati, godt nok har vi et forlig, men vi vil gerne lige drøfte mulighederne med nogle andre, inden vi skriver under på det. Sådan kan man ikke arbejde herinde, og det ved Socialdemokratiet. Derfor kunne vi ikke på det tidspunkt, engang i januar 1989, rydde det hele af bordet og begynde forfra. Det er derfor, jeg så inderligt beklager, at Socialdemokratiet ikke i rette tid meldte sig på banen, men det er kun Socialdemokratiets eget ansvar.

Det Radikale Venstre kan ikke acceptere filosofien om, at når man har en undervisningsminister, der, som fru Helle Degn antyder, måske har skabt de tosporede seminarier, kan man fralægge sig ansvaret. Selvfølgelig kan man ikke det. Så kunne vi sige det samme om den danske økonomi. Hvem har ansvaret for den? Skal vi fralægge os ansvaret for den? Uanset hvordan de tosporede seminarier er fremkommet, skal vi lave en strukturændring – det er Det Radikale Venstres ønske – for også at skaffe muligheder for flere og andre uddannelser, som der vil blive brug for i 1990'erne.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Socialdemokratiet henvendte sig naturligvis til Det Radikale Venstre, til undervisnings- og forskningsministeren og til regeringen på baggrund af, at der i det forlig, der var indgået, var så uheldige elementer og omstændigheder, at vi troede, at også Det Radikale Venstre selv kunne se, at det var så tilfældigt, og at der var så mange både juridiske og økonomiske aspekter i det fremsatte forslag, at man kunne se det kloge i – uden at forære Socialdemokratiet noget som helst – at indrømme, at man måtte have pillet nogle af seminarierne ud, fordi forslaget havde uoverskuelige konsekvenser.

Det oplyste undervisnings- og forskningsministeren uheldigvis ikke sine forligspartnere om, hvilket er kommet frem i det senere semi-

narieforløb, og det synes jeg er uheldigt. Socialdemokratiet tilbød at medvirke til at redde seminarieforliget her på målstregen, men det var desværre ikke muligt. Jeg synes, man kunne have gjort sig selv og seminarierne den tjeneste at tage forslaget af bordet og tage imod tilbudet om, at man på et bredt parlamentarisk grundlag lavede en samlet, gennemdrøftet planlægning af, hvordan læreruddannelsen skal tilrettelægges i Danmark.

Nør Christensen (CD):

Jeg skal beklage, at vores uddannelsespolitiske ordfører, fru Bente Juncker, ikke kan være til stede i dag, og jeg har fået til opgave at give lovforslaget om sammenlægning og nedlæggelse af seminarier et par ord med på vejen ved tredje behandling.

Det fremgår med al tydelighed af debatten i dag, at den vej, der har været fulgt, har været besværlig. Det har også været en ubehagelig sag at få bragt på plads – ikke mindst fordi der er så mange følelser og vel især lokale interesser, som under debatten har spillet stærkt ind i billedet.

Nogle af de seminarier, der efter vedtagelsen i dag må se sig nedlagt eller lagt sammen med andre, har et langt liv og mange traditioner bag sig, og vi kan i CD forstå, at det naturligvis må røre ved mange følelser. Det er vel ikke så meget det at skulle indskrænke seminariernes antal, der er så forfærdeligt, som at man, når man kommer frem til målstregen, skal til at sætte navn på. Så er det, vanskelighederne opstår. Når vi skal til at udpege, hvem det er, der skal rammes af reduktionen, kommer vanskelighederne. Så kommer netop de lokale følelser og de lokale interesser ind i billedet, og det er der ærlig talt ikke noget som helst mærkeligt i. Det ville være underligt, hvis det var anderledes.

Når CD er gået med til det, skyldes det bl.a., at vi har en finanslovsaftale for året 1989, og med den gav mit parti sit ja til, at vi ville være med til nedskæringer for så vidt angår kapaciteten på seminarieområdet. Det forpligter naturligvis. Det forpligter naturligvis også til, at vi skal lægge ryg til, når der er klø i farvandet. Vi ved, at der er tæsk i luften, når vi lægger ryg til dette lovforslag. Der kommer tæsk fra dem, som ikke er tilfredse. Det skal der pr. definition gøre.

[Nør Christensen]

Jeg skal også sige til undervisnings- og forskningsministeren, at der naturligvis har været problemer undervejs. Dem er undervisnings- og forskningsministeren naturligvis klar over, ligesom vi andre er det. Jeg tror egentlig, at undervisnings- og forskningsministeren personlig gerne ville have behandlet noget af det anderledes, men vi ved, hvor svært det kan være at sidde som chef for et ministerium. Personlig ved jeg det i hvert fald, så jeg har en vis forståelse for, at der kan opstå misforståelser undervejs.

Men never mind, resultatet er, at vi nu har fået en model, som er brugbar, og en model, hvor læreruddannelsen på Jonstrup, som det skrives i betænkningen, i sin helhed overføres til Blaagaards bygninger, mens Blaagaards aktiviteter kun videreføres i reduceret omfang.

Under denne debat vil jeg minde om, at det betød meget for CD at fastholde uddannelsen fra Jonstrup fuldt ud, og er denne løsning ikke den bedste, så er den i det mindste den bedst mulige ud fra det grundlag, CD har haft.

I det hele taget vil jeg sige, at København kan spare sig klynkeri, når man henvender sig til Centrum-Demokraternes folketingsgruppe. De problemer, man har i Københavnsområdet vedrørende disse to seminarier, er små i forhold til de jyske problemer. Det er i og for sig kun et spørgsmål om, hvorvidt man skal tage linje 143 eller linje 147. Det er reelt det, det handler om. Jeg ved ikke, om 143 eller 147 kører i det område. De er naturligvis tilfældigt valgt. Jeg skal ikke anbefale nogen at tage de linjer, men det er reelt det, det handler om. Derimod er der problemer i de jyske områder, og det er problemer, som er langt større, men som det er nødvendigt at leve med. Det er f.eks. problemer med de store afstande; langt større afstande opererer man med. Som noget meget alvorligt, som vi i den efterfølgende debat i eftermiddag nok skal sørge for at få gjort opmærksom på én gang til, kommer, at der bliver problemer med mennesker, der skal flytte. Mennesker, der står over for salg af et parcelhus eller en ejerlejlighed i de områder, ved, hvilke omkostninger det er forbundet med. Det kan meget let løbe op i 40.000, 50.000 og 60.000 kr. i det, vi normalt kalder for spillemandspenge, i hvert fald i det vestjyske område. Derfor er det forbundet med problemer, men dér er man heldigvis mere rolig, mere behersket og ikke så let at slå ud af kurs, om end bølgerne naturligvis på grund af lokale og føle-

sesmæssige interesser er gået højt også dér. Men én ting står klart: De lokale jyske områder rammes væsentlig hårdere af nedlæggelsen af et seminarium end det københavnske område.

Dermed være ikke sagt, at dette er en behagelig opgave. Vi har fra starten været klar over, at det var en ubehagelig opgave, men den omstændighed, at vi er nede i en størrelsesorden af uddannelseskapacitet på 1.000 lærere om året, siger så meget, at selv folk, der blot har gennemgået folkeskolens første klasse, må kunne forstå, at man ikke kan blive ved med at følge den vej.

Det kan være ubehageligt eller behageligt. Det er ikke afgørende. Vi må være parat til også at kunne træffe beslutninger, som er ubehagelige – selvfølgelig bortset fra S og SF, men jeg har tidligere redegjort for, hvordan man fører traditionel oppositionspolitik og bare skælder den siddende regering ud for at virke hul og være frustreret. Det virker ikke på CD's folketingsgruppe. Vi hopper ikke så let på den, om end vi nok kunne have ønsket os en lidt anderledes behandling sidste år fra dele af den nuværende regering.

Når ministeren har haft lejlighed til at få dette system til at fungere i en periode, tror jeg, at han vil nå langt med dette resultat – trods alt, selv om vi ikke er dem, der maser os frem i den forreste række for at råbe hurra, men det er der vel ingen der gør, når der er tale om et indgået forlig. Det kan ikke nytte, som jeg antydede det før, at man begynder at ryste på hånden.

Jeg vil gerne sige til S og SF, at uanset hvilket resultat man var nået frem til, ville vi have set S og SF i præcis den samme rolle, som vi oplever dem i i dag. Det er kendsgerningen om det, for det, der skulle gøres, var noget, der var ubehageligt, noget, der satte følelser i gang, noget, som ramte bl.a. lokale interesser. Derfor ville man ryste på hånden.

Jeg vil også sige til S og SF, at når man som traditionelt oppositionsparti går rundt i så små sko, er der ingen grund til, at vi opererer med så mange kvadratmeter.

Jeg vil slutte med at sige, at regeringen har et flertal bag sig. Statsministeren behøver ikke at være rystende nervøs for den underskriftindsamling, der kommer, for så vidt angår CD. Vi skal nok være med.

Til sidst vil jeg gøre den bemærkning, at det næste lavmål i debatten nok bliver, at S og SF

[Nør Christensen]

foreslår, at Folketinget sammenlægges med det nærmeste børnehaveseminarium.

(Kort bemærkning).

Anna-Marie Hansen (S):

Til hr. Nør Christensen vil jeg sige, at det ikke hjælper noget at stå heroppe og igen trække frem, hvordan der skal prioriteres, at det ubehagelige skal gøres, og at hr. Nør Christensen forstår de jyske problemer og oven i købet er klar over, at jyderne er seje. For det løser ikke nogen seminariers problemer, at andre seminarier har det skidt. Hr. Nør Christensen siger også, at han ikke så let hopper på alle de argumenter. Men der er noget, jeg synes det kunne være interessant at høre lidt om, nemlig om der skulle være noget i denne seminariehandel, som Centrum-Demokraterne alligevel er hoppet let på. Det kunne være interessant at høre, hvordan det er gået med fru Bente Junckers handel. Jeg mener at kunne huske, at fru Bente Juncker ville sælge nogle seminarier for at få lønsumsbesparelserne trukket tilbage.

Socialdemokratiet har hele tiden argumenteret imod disse lønsumsbesparelser, og vi er nu spændt på at høre, hvad det er for modydelse, CD har fået for at medvirke til seminarienedlæggelserne. Så vidt jeg kan se, er der ingen modydelse, men jeg vil gerne korrigeres.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Den modydelse, som fru Anna-Marie Hansen skal notere sig, er, at vi er nået frem til et samlet resultat. Så kan fru Anna-Marie Hansen gøre nar af, at vi har tilladt os at gå med i et forlig, og spille kong Gulerod og sige nej til alverdens ting og blive ved med det uden at afsløre, som hr. Kirkegaard sagde, den bedst bevarede hemmelighed i dette land, nemlig hvad det er, Socialdemokratiet selv vil. For det var det, jeg sagde før under min indledning: Hvad er det ærligt talt, man vil? Man vil kun sige nej som det første, nej som det andet og nej som det tredje.

Det er ikke godt, når man samtidig tillader sig nærmest at tilslutte sig bemærkninger om, at demokratiet nu er sat ud af kraft, at der er behov for nytænkning, at der skal andre boller på suppen, eller hvad det er for udtryk, der anvendes. Jeg ved ikke, hvad de dækker over, men de lyder i hvert fald pænt. Den går altså ikke, fru

Anna-Marie Hansen. Vi må have frem, hvad det egentlig er, Socialdemokratiet vil. Vi har vist, at vi er parat til at træffe beslutninger, også selv om de gør ondt, ikke fordi vi har lyst til, at det skal gøre ondt, men fordi det er nødvendigt. Vi kan ikke få lokket noget ud af fru Anna-Marie Hansen eller andre, men jeg håber da, at fru Helle Degn som den erfarne medarbejder kan tilslutte sig det, så vi kan få disse ting afklaret. Det er det, vi trænger til. Fru Anna-Marie Hansen kan venligst bekræfte, at vi med forliget har vist, at der er noget, vi tør: i hvert fald gå med til et forlig – også selv om det gjorde ondt, som jeg sagde før. Det tager fru Anna-Marie Hansen, hendes partifæller og repræsentanterne for Socialistisk Folkeparti sig ikke af, for det handler om, at der nu er 240 stemmer, der er på spil. Det er 120 til deling, hvis det skal gå demokratisk til. Det var derfor, jeg sagde, at når man går i så små sko, skal vi ikke bruge så mange kvadrater.

(Kort bemærkning).

Anna-Marie Hansen (S):

Det er helt rigtigt, at Centrum-Demokraterne og regeringspartierne har vist, at de turde gå med til at lave et forlig, og jeg er glad for, at Socialdemokratiet ikke turde på de betingelser, der fandtes.

(Kort bemærkning).

Nør Christensen (CD):

Man taler så meget om nedrakning af forligspartierne. Nu skal vi have at vide af fru Anna-Marie Hansen, inden hun forlader folketingsalen, hvad det er, der bliver smadret i uddannelsessystemet. Jeg vil gerne have svar på det af Socialdemokratiet. Man har brugt det udtryk mange gange. Man svarer ikke på de andre ting. Hvad er det i systemet, der bliver smadret? Nu ser jeg til min ærgelse, at fru Anna-Marie Hansen tilsyneladende ikke ønsker at svare på det – som på så mange andre spørgsmål, der er kommet frem. Det er der ikke noget at gøre ved. Som midlertidig ordfører skal jeg så tillade mig at stoppe min del af debatten her.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi vender tilbage til ordførerrækken.

Lysholm Christensen (KRF):

Nu tror jeg, vi efterhånden er kommet dertil, hvor alle ønsker en afslutning på denne sag, både her i salen og ude i landet, så arbejdet kan gå videre på vore udmærkede seminarier. Men der er nogle få ting, jeg vil trække frem.

Jeg føler, at vi i denne sag har været i presens magt på en urimelig måde. Det har nærmest været umuligt at komme igennem med det, der egentlig var kernen i denne debat. Jeg tænker på, at det har været alt for vanskeligt at komme igennem med det synspunkt, at det var en styrkelse af læreruddannelsen, vi ville, selvfølgelig også en økonomisk besparelse, men først og fremmest en styrkelse af læreruddannelsen. Det har næsten været umuligt at få det synspunkt ud til den danske befolkning. Man har hængt sig alt for meget i de få millioner kroner, der kunne spares. Når vi i Kristeligt Folkeparti gik med i dette forlig, var det netop ud fra det grundsynspunkt, at læreruddannelsen skulle styrkes. Ingen sagkyndig har i de senere måneder betvivlet, at dette formål ville man opnå ved at sammenlægge og nedlægge et antal seminarier.

En anden ting, som jeg også vil nævne, er, at vi ude i landet har mødt det synspunkt fra lærerside: Hvordan skal vi opdrage den kommende generation, børnene, til demokrati, når de er vidne til det spil, der er foregået i Folketinget i de senere måneder? Dertil vil jeg blot sige, at det er et godt eksempel på, at demokrati ikke altid kan føres ud i det yderste led, uden at sagen bliver forkludret. En sag som denne, som er en helhedsplan for det ganske land, er nødt til at blive afgjort her i Tinget, hvor man forhåbentlig kan bevare overblikket. Skulle man ud at spørge det enkelte lærerråd, den enkelte gruppe af studerende eller de enkelte skolebestyrelser, ville der blive indblandet alt for mange lokale følelser og interesser, og det ville være ganske umuligt at få løst et sådant problem. Demokrati er netop, at en sådan sag bliver afgjort her i landets høje Ting, og man kan roligt gå ud og forklare børnene i vore skoler, at sådan fungerer det repræsentative demokrati.

Jeg vil også tilslutte mig flere andre ordførere, som har beklaget, at Socialdemokratiet ikke var med i forliget. Jeg skal blot udtrykke det på den måde, at Socialdemokratiets ordførertale ved førstebehandlingen ikke var at forstå som et tilbud – sådan kunne jeg i hvert fald ikke forstå den.

Til sidst vil jeg blot udtrykke et ønske om smidighed og gode forhandlinger på de seminarier, der nu skal sammenlægges. Jeg håber, at man kan finde fornuftige løsninger på sammenlægningerne, og at man tager skyldigt hensyn til de personalemæssige konsekvenser, det naturligtvis vil få.

J. K. Hansen (S):

Det er på høje tid, at arbejdet går videre, hørte jeg lige Kristeligt Folkepartis ordfører sige. Ja, der er i hvert fald nogle seminarier, hvor arbejdet ikke kan gå videre. Jeg kommer fra en del af landet, som må bøde med nedlæggelse af tre seminarier, nemlig Esbjerg, Kolding og Tønder.

Jeg forventer ikke på nogen måde, at det, jeg her siger, vil få betydning over for det flertal, der stemmer for nedlæggelse af en række seminarier.

Jeg har alene taget ordet, for at det til evig tid skal stå nedfældet i Folketingstidende, at vi i 1989 havde en regering, der fuldstændig lod hånt om bevarelsen af en uddannelsesinstitution, oven i købet en, der ligger i det yderste hjørne af landet.

Jeg fik i dag sendende med posten – jeg tror, der er andre, der også har fået det – et meget fint ark med året 1988's frimærker, hvor jeg blev opfordret til at stemme om, hvilket frimærke der skal være årets frimærke i 1988. Der var mange smukke mærker imellem. Der var Chr. IV naturligtvis, der var motiver vedrørende stavnsbåndet, Industrirådet, Dansk Metal og en række andre, men mit øje faldt pludselig på et frimærke, som jeg syntes var meget smukt, og som også talte til mig: Det var Tønder Statsseminariums 200-års-jubilæum. Det er meget smukt, at et seminarium får et frimærke det år, hvor det i hvert fald blev foreslået nedlagt. Nu kan jeg så stemme for, at Tønder Statsseminarium kommer på årets frimærke, men man kan så græde videre i Tønder, for man bevarer jo ikke Tønder Seminarium af den grund.

Jeg brugte nogen tid på at granske i de gamle lovsamlinger fra 1920, hvor en række love i anledning af Sønderjyllands genforening med Danmark blev vedtaget enstemmigt i såvel Folketing som Landsting. Iblandt disse love finder vi da lovforslag nr. 52, forslag til lov om oprettelse af 2 statsseminarier, ét i Haderslev og ét i Tønder. I bemærkningerne til dette lovforslag –

[J. K. Hansen]

jeg kan fortælle, at citatet står i De Sønderjyske Landsdeles Lovsamlinger, første bind, 1919-1920, og det er sag nr. 15 – står der:

»Ved Sønderjyllands Indlemmelse i Danmark vil det findes naturligt, at Antallet af Landets Seminarier forøges, og at der skaffes dem i den indlemmede Befolkning, der ønsker at uddanne sig til Lærere i den danske offentlige Folkeskole, Adgang til i en passende Nærhed af deres Hjemstavn at modtage denne Uddanelse.«

Denne lov blev enstemmigt vedtaget i Folketinget i juni måned 1920 og samtidig også i Landstinget.

Selv om der nu er gået 69 år, siden Sønderjylland blev genforenet med Danmark, er ånden i den lovgivning, der fandt sted i juni 1920 vedrørende landsdelens genforening, faktisk blevet respekteret i det danske Folketing, indtil vi fik en konservativ regering, en konservativ statsminister.

Da hverken statsministeren eller undervisningsministeren efter min opfattelse synes at være i besiddelse af nationale eller kulturelle følelser over for det 200 år gamle Tønder Statsseminarium, overvejer jeg faktisk, om ikke jeg skulle gå til justitsministeren og få prøvet denne gamle forordning. Justitsministeren har ligesom statsministeren og undervisningsministeren sønderjyske aner, og da han også er cand.mag. i historie, overvejer jeg at gå til justitsministeren, den nye justitsminister, og spørge, om justitsministeren finder, at en nedlæggelse af Tønder Seminarium ikke strider mod de historiske kendsgerninger, der ligger i lovsamlingen.

Jeg gjorde det ikke, for jeg var klar over, at det var spildt mælk. Løbet er kørt, der er ingen faglige, saglige, kulturelle eller nationale argumenter, der får lov til at tale. Sådan er det altså bare blevet, og det er trist. Tønder kan så sætte sig til at vente på det næste. Det bliver vel matrikelvæsenet, Jordlovsudvalget eller skatterådene og til sidst kasernen, der må holde for.

Aage Frandsen (SF):

Det ville have været rart, om vi kunne føre diskussionen om seminarierne alene under uddannelsespolitiske synsvinkler. Det ville jeg meget hellere have gjort, men sådan som debatten er forløbet, har de eneste argumenter, som regeringen og forligspartierne har villet rette

sig efter, været argumenter, der ikke vedrørte uddannelsespolitikken, men argumenter, der vedrørte jura og økonomi. Disse argumenter er selvfølgelig også vigtige. Det er derfor, vi er nødt til at forholde os til disse problemer også, selv om det havde været langt rarere at diskutere seminariepolitikken under en uddannelsespolitisk vinkel.

Det, der har været karakteristisk i den diskussion, der er foregået i en måneds tid nu efter udsættelsen efter andenbehandlingen, har været, at alle saglige uddannelsespolitiske argumenter om, at man kunne gribe det an på en anden måde, at man kunne opnå nogenlunde de samme økonomiske fordele osv., ikke er blevet hørt. Det eneste punkt, hvor regeringen – af gode grunde – har været nødt til at høre, har været i spørgsmålet om jura og i spørgsmål om større økonomiske ting.

De ting, som vi har været igennem nu, viser jo også, at det kunne lade sig gøre at lave tingene om, og jeg synes, at ministeren, som trods alt er et storsindet menneske, også nok ved lejlighed vil sige, at det var godt, vi fik udsat tredjebehandlingen, så der blev tid til at undersøge nogle af de problemer, som rent faktisk er undersøgt i den forløbne tid, hvilket viser, at der var langt flere problemer, end vi alle sammen troede, formentlig også ministeren. Nogle af os var af gode grunde måske mere uskyldige, da vi ikke har været med i 1982, men ministeren har i hvert fald været med i 1982.

Det første er spørgsmålet om Blaagaard, hvor det viser sig, at der var en retlig aftale, som kunne være bindende, og nu kan vi forstå, at ministeren den eftermiddag, hvor vi havde andenbehandlingen i Folketinget, fik at vide, at der var nogle større problemer.

Jeg synes nok, at ministeren har affærdiget folketingsdiskussionen på en lidt overfladisk måde, når ministeren i hvert tilfælde i svaret til Uddannelsesudvalget kan sige med hensyn til spørgsmålet, om ministeren havde fået brevet fra Justitsministeriets lovkontor: »Ja, samme eftermiddag, men jeg havde ikke haft lejlighed til på dette tidspunkt at få nærmere belyst, hvilke praktiske og økonomiske konsekvenser der lå i Justitsministeriets udtalelse om, at overdragelsen som udgangspunkt skulle gå tilbage.«

Det var et vigtigt dokument, som det havde været godt at vi havde haft med i debatten, og det var en skam, ministeren ikke havde tid til det.

[Aage Frandsen]

Det næste, jeg vil tage fat på, er spørgsmålet om ekspropriation. Nu er det jo ikke noget, der ligger fast én gang for alle, hvad der er, og hvad der ikke er ekspropriation. Jeg synes, det har været en interessant diskussion, vi har haft, og at de mange responsa – 3 i alt – vi har modtaget fra professor Peter Germer, har været gode, fordi de har værdi også i fremtiden. Det er en skam, at man fra justitsministerens side ikke fra starten har diskuteret på det grundlag, som var udgangspunktet for professor Peter Germer, nemlig at der, hvad angår Esbjerg Seminarium, ikke er tale om nogen generel overdragelse, og at det ikke er spørgsmålet om ejendom, men at der er tale om rettigheder i øvrigt.

Derfor – uanset om man anerkender fra regeringens side, at der er tale om ekspropriation, og uanset om statsministeren anerkender det og foretager udsættelsen – er det under alle omstændigheder en interessant diskussion, fordi denne konklusion betyder, at vi får præciseret nogle principper om, hvad der er og hvad der ikke er ekspropriation. Man kan sige, at vi får flyttet grænsen. Den bevæger sig i øjeblikket, det gør den i disse timer og måske også i morgen, indtil vi ved, hvad statsministeren siger. Derfor er det interessant, at det er en borgerlig regering, der nu siger, at der ikke er tale om ekspropriation.

Det er interessant, når vi tænker på, at der også kommer en dag efter denne, også en regering efter denne. Derfor synes jeg, at man fra regeringens side skulle overveje nøje, om det ikke var et spørgsmål, om man ikke i spørgsmålet om ekspropriation skulle lade tvivlen komme de eventuelt eksproprierede seminarier til gode.

Hanne Andersen (S):

Det er imponerende, at Blaagaard var det eneste nye seminarium, der kom med lige før lukketid. Det kunne vi læser lokalt i avisen i Gladsaxe den 28. december 1988, og undervisningsministeren mente også, at det var helt utåleligt, at regeringen skulle høre på alle de indvendinger, når den nu havde taget sig sammen til en langsigtet seminarieløsning.

Vi må så spørge os selv, hvad det var, der foregik, siden det er imponerende. Var det en lodtrækning forligspartierne og regeringen imellem, siden det var så imponerende, at kun ét seminarium efter ministerens mening røg med i

sidste øjeblik? Det er i hvert fald svært at få øje på det imponerende, og det forsvandt også hurtigt, men der blev givet tid, da Folketinget fik udsat tredjebehandlingen, til, at regeringen og forligspartierne kunne høre andre og tænke sig om.

Flere har set, at grundlaget ikke var der, det manglede, men man har ikke haft øjnene højt nok oppe, for det resultat, der er kommet ud af det, er i hvert fald ikke imponerende. Det er blevet til bemyndigelser til ministeren, og efter de bemyndigelser, der er givet fra forligspartierne side, kan ingen føle sig sikker på, at de reelt kender deres vilkår efter vedtagelsen i dag; for hvad har de fået? Men der ligger i hvert fald et stort arbejde for ministeren med de bemyndigelser, der er givet. Ministeren skal genoprette tilliden mellem regeringen og seminarierne, og det er et spørgsmål om, hvad ministeren har at tilbyde. Kan han tilbyde ro og anstændige vilkår til det store arbejde, der nu skal i gang ude i seminarieverdenen?

Man har fået et forlig, men seminarierne ved ikke, hvad forliget reelt går ud på, fordi der er givet omfattende bemyndigelser til ministeren, og det bliver spændende at se, hvordan bemyndigelserne bliver udformet.

Helle Degn (S):

Jeg har for mit vedkommende ikke ønsket at fortsætte polemikken, men bare afslutningsvis slå et par ting fast.

Seminarieagen har haft karakter af de pludselige indskydelsers politik og ikke af en grundig, saglig vurdering og en planlægning af læreruddannelsen i Danmark. Regeringen er efter vores opfattelse kommet rigtig skidt fra det hele. Socialdemokratiet står ikke på et hvilket som helst tog, undervisningsministeren sætter i gang, og slet ikke på de tog, som ikke har faste stationer at anløbe og mål at nå.

Socialdemokratiet vil fortsat opfordre regeringen til at tage forslaget af bordet også her i sidste minut og fremlægge en plan for 1990'ernes uddannelse, hvori seminarierne også har deres naturlige plads. Takket være udsættelsen, som Socialdemokratiet har skaffet, fik vi reddet regeringen fra at begå de værste ulykker af økonomisk og juridisk karakter. Blaagaard Seminarium blev måske reddet, men Jonstrup blev så lige pludselig inddraget. Det er selvfølgelig helt usagligt og uacceptabelt. Jeg kan godt for-

[Helle Degn]

stå, at de mennesker, der er blevet bragt i denne situation over en nat, er lige så frustrerede som andre, der er ofre i dette forlig.

Vi forstår de i denne debat mindre omtalte seminariers frustration, Herning, Kolding og Tønder, som selvfølgelig også kunne bidrage til den uddannelsesindsats, som 1990'erne kræver, på deres gode måde. Undervisningsministeren og hr. Kirkegaard har stædigt påstået, at Socialdemokratiet har villet sælge Herning, Kolding og Tønder Seminarium. Nej, de har – som det også står beskrevet – deres plads i den plan, som Socialdemokratiet har foreslået regeringen at vi udarbejdede i fællesskab inden årets udgang.

Seminarierne er en unik institution i Danmark. Andre lande har akademiseret deres læreruddannelse, Danmark har valgt den grundtvigske folkemodell til at løse den udfordring, der ligger i børneskoleundervisningen, og lærerne løser den opgave flot.

I 1990'erne er uddannelsesudfordringen det almene og faglige uddannelsesløft af den million danskere, som har 7. klasse som uddannelsesbaggrund til at klare sig i 1990'ernes samfund. Seminariepolitikken går efter Socialdemokratiets opfattelse ud på at uddanne til folkeskolen, men også til den almene voksenuddannelse, som vi ser det afprøvet på flere af landets seminarier i disse år. Jeg vil blot nævne det arbejde, som meget foregangsrigt er foregået på Marselisborg og Blaagaard Seminarier.

Læreruddannelsesudvalget var der desværre ikke tid til at vente på – det beklager vi – for her var der måske også et godt bud at tage med på vejen, når man skal planlægge den fremtidige læreruddannelses opgaver og løsninger af den.

Jeg vil gerne slå fast, at forslaget har afsløret en betydelig usikkerhed om grundlovens § 73, stk. 2, og om de ekspropriative elementer. Justitsministeriets manglende argumentation om, hvilke rettigheder eller goder der er beskyttet af grundlovens § 73, og hvilke indgreb beskyttelsen angår, er yderst betænkelig og beklagelig, især i betragtning af den frygt, der nu spredes om selvejende institutioners legale rettigheder, især i en tid, hvor regeringen påtænker et større angreb og nedlæggelser af private og offentlige institutioner.

Socialdemokratiet vil opfordre statsministeren til grundigt og nøje at give sig tid til at overveje de retlige konsekvenser, en stadfæstelse af

dette forpjukskede forslag medfører. Seminarieforslaget er lige så forpjuksket som det renteaftiftskaos, regeringen har skabt, som det TV 2-kaos, regeringen har skabt, som skattelettelssnakken, som regeringen har skabt, og rækken kunne desværre fortsættes. Det er en højst ustabil regering baseret på et svagt parlamentarisk grundlag, som alene forsøger at dokumentere sin handlekraft, og desværre er det gået ud over Danmarks seminarier. Det vil Socialdemokratiet dybt beklage.

Lissa Mathiasen (S):

Undervisningsministeren har i denne sag vist trang til og behov for at træffe hurtige beslutninger. Seminarier på stribe er blevet fældet. Jeg er ikke sikker på, at ministeren ikke meget gerne ville have, at vi endda opfattede det som værende udtryk for, at han er en person ikke blot med handlekraft, men også med mandsmod.

Alligevel må vi konstatere, at modet svigtede, i hvert fald når det gælder et enkelt punkt, nemlig spørgsmålet om Marselisborg og Aarhus seminarier. Først ville man nedlægge Marselisborg Seminarium og sammenlægge det med Aarhus Seminarium i sidstnævntes bygninger, men beslutningen blev taget af bordet, og hvorfor nu det, hr. minister?

Jeg vil godt spørge, hvad årsagen egentlig var til den beslutning. Havde ministeren forlods – altså det vil sige allerede i starten af december, i hvert fald inden den 12. december – undersøgt eventuelle juridiske og økonomiske problemer, som kunne være forbundet med at lukke Marselisborg, og var ministeren vidende om eventuelle forpligtelser, der kunne få betydning i forhold til lukningen af Marselisborg – de to spørgsmål håber jeg vi kan få besvaret i dag – eller var det derfor, at beslutningerne blev ændret? Fik ministeren klamme fødder, fandt han sagen for vanskelig – og måske endda for varm – og derfor besluttede nu, at de to seminarier med vold og magt skal reduceres til ét, uanset den rolle de to seminarier ellers kunne spille i dækningen af fremtidens uddannelsesbehov? I hvert fald må vi konstatere i tillægsbetænkningen, at man opgiver at finde den endelige løsning. Det hele dækkes med et slør om hensynet til pædagogiske og bygningsmæssige overvejelser, som ikke virker særlig troværdige.

[Lissa Mathiasen]

I Århus ryster man på hovedet af beslutningen. Det hele virker præcis så forvirret og uigennemtænkt, som debatten her desværre med al ønskelig tydelighed har demonstreret. I hvert fald må jeg konstatere, at her var ministerens handlekraft væk, for nu er det de to seminarier, der selv skal finde løsningen, en bunden løsning, men for mig at se en ganske umulig opgave at løse. Det er skammeligt. Jeg synes, det er uanstændigt. Det er faktisk mangel på respekt over for de mange mennesker, som har haft deres daglige gang på disse institutioner. Den aktivitet, det kæmpearbejde, der igennem tiden er gjort, bliver faktisk med dette slag smadret.

Hvis jeg troede, det kunne nytte at appellere, ville jeg gøre det, men desværre må vi nok konstatere, at som denne sag har udviklet sig, er det ikke den sunde fornuft, der har sejret. Alligevel vil jeg slutte af med en appel til ministeren, til regeringen, til forligspartierne om: Tænk jer om én gang til! Vi har brug for alle de uddannelsespladser, vi overhovedet kan få.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Hvis der har været noget i vejen med processen siden 31. august 1988, er det, fordi den måske har været for åben. Måske var det for åbent at lægge et debatoplæg ud til regionale udvalg, og måske var det en fejl, at sagen ikke blev afgjort en sen natte-time bag nedrullede gardiner af et flertal.

Men det har så til gengæld givet en meget åben debat. Jeg vil blot starte med at sige, at man i hvert fald ikke kan sige, at den ikke har været åben og demokratisk. På trods af at regeringen ikke har flertal, og på trods af at meningerne er forskellige og hvert parti har sin opfattelse, sådan som det skal være i et demokrati, er det alligevel lykkedes at samle 6 partier om hovedlinjerne, som jeg nu vil beskrive, nemlig at vi skulle have 6 enheder færre, altså en reduktion i antallet af enheder fra 24 til 18, for det andet, at de tilbageværende enheder skulle ligge spredt i landet og ikke kun i de største byer, endvidere at de små amter skulle have ét seminarium, de store amter to seminarier og altså København og Frederiksberg tilsammen også to seminarier. Alt dette er fastholdt. Tager man Sjælland, er der fire amter omkring 3 seminarier, men et af amterne er også et ret lille amt. Så de store linjer er fastholdt. Det er vigtigt. Vi

fastholdt fuldt ud det, der var formålet med det hele, nemlig bedre undervisning, mere levedygtige enheder og linjehold, der nu ikke længere behøver at ligge på 10-12 i gennemsnit, hvad der indebærer, at masser af linjehold ligger på 5,7 og 8, der nu i stedet for kan blive lidt mere stimulerende, for jeg tror ganske enkelt, at det er bedre med hold på 15, 16, 18 end med hold på 10-12 i gennemsnit. Vores holdstørrelse er altså kommet så langt ned i den danske læreruddannelse, at det er blevet et kvalitetsproblem. Nu kan holdstørrelsen komme derop, hvor kvaliteten bliver bedst mulig, og samtidig kan seminarierne alle sammen tilbyde de fleste fag og herunder naturligvis alle hovedfagene, eller hvad vi nu skal kalde dem. Altså bedre undervisning for lidt færre penge, hvor vi heller ikke skal bruge så meget til administration og til husleje; det er det, vi har holdt fast i. Derved gør vi den grundtvigske folkemodel, som fru Helle Degn talte om, bedre; den lider i hvert fald ingen skade ved det. Læreruddannelsen bliver bedre for fremtidens studerende.

Hvad var så problemet for Socialdemokratiet? Det var vel især, at det var nogle andre seminarier, der skulle have været nedlagt. Derfor måtte hr. J. K. Hansen også op på talerstolen, for vi ved, at det var ikke Tønder og Kolding og Herning, der i særlig grad interesserede det parti. Det indtryk har alle fået, og det fremtræder også ret klart i et brev, at det var de store byers seminarier, der drejede sig om. Vi havde altså en lidt anden forestilling om, hvilken form for spredning vi skulle have af denne læreruddannelseskapa-citet. Derfor nåede vi ikke til enighed, på trods af at der blev gjort grundige forsøg.

Nu vil fru Helle Degn nok komme op og sige, at det, som Socialdemokratiet ville, var, at der skulle være en aftalt plan for, hvad der skulle foregå i seminariernes bygninger. Jeg kan se, at Socialdemokratiets formand antyder et nik. Problemet er, at når det gælder selvejende institutioner, vil en sådan aftalt plan betyde en ekspropriation ifølge det, jeg har fået oplyst. For når vi siger, at det ikke er ekspropriation, sådan som det foreligger, er det, fordi vi ikke stopper noget andet ind i de ledige bygninger. Men den sag vil jeg i øvrigt overlade til andre.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

[Helle Degn]

Jeg vil sige tak til undervisningsministeren, men konstatere, at den altså stadig væk ikke er, som man siger på populært dansk, faset ind på lystavlen hos undervisningsministeren, at der ikke fra Socialdemokratiet blot er tale om et andet valg af seminarier. Socialdemokratiet har sagt, og det er i øvrigt også en henvendelse til Det Konservative Folkeparti, at det er yderst beklageligt, fordi vi lige i disse år har brug for en ekstraordinær uddannelsesmæssig indsats, at man medvirker til på grund af sin konservatisme og forstokkethed først at nedlægge og smadre uddannelsesinstitutioner uden perspektiv og uden mål – undervisningsministeren siger ligefrem her: der skal ikke lægges noget som helst andet ind i dem, de skal væk. Også Det Konservative Folkepartis medlemmer ved ganske udmærket, at vi står i de kommende år og skal etablere uddannelsesfaciliteter og uddannelsesinstitutioner og muligheder for, at den voksne del af befolkningen kan få et efteruddannelsesløft, så vi kan klare 1990'erne. Det ved de konservative, som har de gode kontakter til de progressive erhvervsvirksomheder, bedre end andre. Erhvervsvirksomhederne siger det ligeud, og det bliver altså en dobbeltomkostning for det danske samfund, når vi først skal smadre institutionerne og miljøerne og så om et par år skal til at genetablere dem. Der er hverken plan eller fornuft i det, og derfor må vi beklage dybt, at der ikke er mere perspektiv i den konservative uddannelsespolitik end bare at se på, om der er brug for et større eller mindre antal folkeskolelærere. Det konservative uddannelsessynspunkt burde kunne hæve sig lidt ud over det niveau og se, hvad det er for en uddannelsespolitisk udfordring, Danmark står over for i de kommende år.

Formanden:

Det er ikke alle populære udtryksformer, det er nødvendigt at gengive fra Folketingets talerstol.

Hjortnæs (S):

Den røg ind på lystavlen.

Jeg var lidt spændt på ministerens svar i dag, for det, et flertal vil vedtage, efterlader mange ubekendte størrelser og mange ubesvarede spørgsmål. Det ville nok have været nyttigt, hvis ministeren havde benyttet lejligheden til at skabe lidt større klarhed over, hvad det er, Fol-

ketinget faktisk vil vedtage, hvis lovforslaget med de ændringer, som er vedtaget, bliver endeligt bekræftet ved afstemningen her i Folketinget.

Der er i hvert fald et par spørgsmål, som jeg er optaget af. Måske vil ministeren gøre mig den tjeneste at skabe klarhed netop på disse par områder. Det indtryk har bredt sig i Århus, at de ændringsforslag, der nu er vedtaget om Marselisborg Seminarium, skal bruges til at sikre, at der fortsat skal uddannes lærere i Marselisborg Seminariums bygninger og i Aarhus Seminariums bygninger. Det forlyder også, at undervisningsministeren har indgået en aftale med Århus' borgmester, Thorkild Simonsen, herom. Det håber jeg meget ministeren vil bekræfte, for det åbner for, at der nu kan forhandles med de to seminariers bestyrelser på grundlag af den skitse til samdrift, som de to seminarier har udarbejdet, og som ministeren er gjort bekendt med.

Men derudover åbner det for en anden løsning, som ikke er drøftet så meget, og som jeg gerne vil henlede opmærksomheden på. Ministeren har meddelt offentligheden, at han agter at bruge sin bemyndigelse til at nedlægge Århus Børnehaveseminarium. Det er der sagligt ikke belæg for, og det ved ministeren faktisk også godt, men ministeren har gerne villet have en besparelse hjem. Amtsborgmester Ib Frederiksen har gjort et forsøg på at hjælpe ministeren til at finde den besparelse uden at flytte og nedlægge Århus Børnehaveseminarium, men ved at flytte dets undervisningsaktiviteter op i Aarhus Seminariums bygninger. Ved nu at fastholde læreruddannelsen både i Marselisborg Seminariums bygninger og i Aarhus Seminariums bygninger bliver der faktisk plads til, at Århus Børnehaveseminarium kan være i Aarhus Seminariums bygninger. Derved kan ministeren få sin besparelse hjem, men ministeren behøver ikke at foretage den operation at nedlægge Århus Børnehaveseminarium.

Der er altså kommet ganske nye perspektiver ind med de ændringsforslag, og jeg håber meget, at ministeren vil bekræfte her fra talerstolen, at denne nye situation skal udnyttes til at sikre, at der fortsat er læreruddannelse på de to seminarier, og at man ikke har taget endelig stilling til at nedlægge Århus Børnehaveseminarium.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg hæftede mig lidt ved undervisningsministerens definition af ekspropriation. Ministeren sagde, så vidt jeg forstod, at der ikke var tale om ekspropriation, fordi man ikke brugte bygningerne. Må jeg så spørge justitsministeren, om det er den gældende definition af ekspropriation, at man tager bygningerne bagefter og bruger den på Esbjerg Seminarium. Det var det, der lå i ekspropriationsbestemmelsen; sådan forstod jeg undervisningsministeren. Hverken undervisningsministeren, justitsministeren eller jeg er jurist, men jeg tyer til jurister af karat, f.eks. Peter Germer. Jeg har forstået ham således, at der foreligger ekspropriation, når man tager specifikke, ikke generelle og almindelige rettigheder fra nogle, og i øvrigt gælder dette ikke nødvendigvis kun ejendom; der kan også være tale om rettigheder i øvrigt. Det er den diskussion, jeg synes det ville være interessant at få ind her, for det er det, det drejer sig om her. Under alle omstændigheder bør man være opmærksom på, hvilken betydning det har bagefter, og det synes jeg regeringen også skal være.

Nu er der selvfølgelig en række af Germers vurderinger, som vi vanskeligt kan tage stilling til i dag, og som man burde have taget stilling til inden. Men jeg vil bede justitsministeren om at se på det eksempel, professor Germer har opstillet i bilag 96 til Uddannelsesudvalget, som jeg går ud fra at justitsministeren har fået oversendt fra undervisningsministeren, og som domstolene i hvert fald forholdt sig til i 1973. Spørgsmålet er, om det er parallelt eller ej, og er der ikke parallelitet, får vi det at vide. Men i det omfang, der er tale om parallelitet, og det, vi nu gør, ikke defineres som ekspropriation, har vi altså knæsat et andet princip end hidtil. Det synes jeg ikke man bare skal lade passere, og derfor synes jeg, den lille sidevinkel, vi har fået med hensyn til, om der foreligger ekspropriation eller ej, kan have meget vidtgående konsekvenser – måske ligefrem mere vidtgående end kun spørgsmålet om seminarierne, selv om det så sandelig også er vigtigt.

(Kort bemærkning).

Kirkegaard (KF):

Fru Helle Degn anklagede mig både for kon-

servatisme og forstokkethed. Se, nu behøver disse to begreber jo ikke nødvendigvis at betyde det samme. Konservatismen vedkender jeg mig gerne, den består bl.a. i, at man medvirker til forandringer, når vilkårene ændres, så vi eksempelvis kan bevare en god og kvalitetspræget læreruddannelse her i Danmark.

Forstokketheden derimod lader jeg ganske Socialdemokratiet om, altså at der ikke skal foretages nogen dispositioner, uanset om vilkårene ændres; er der én gang oprettet et seminarium, skal det bevares til evig tid. Jo, forstokketheden er noget, Socialdemokratiet forstår sig på.

Anna-Marie Hansen (S):

Som det er nu, kunne denne sag lige så godt have ligget i et hvilket som helst andet af Folketingets udvalg end Uddannelsesudvalget, for uddannelsespolitik har overhovedet ikke været drøftet reelt i forbindelse med sagen.

Man må også undres over, hvad årsagen kan være til, at Seminarierådet ikke er blevet hørt på et tidligere tidspunkt i stedet for nu, hvor udvalget selv har måttet finde tilskyndelse til at ytre sig.

Det burde i øvrigt gøre indtryk på forligspartierne, at Seminarierådet, som meget sjældent udsender udtalelser, i fuld enighed er nået frem til en klar og entydig udtalelse, hvori der udtrykkes stor betænkelighed ved både lovforslaget og proceduren.

Vi trænger til en offensiv uddannelsespolitik. Den får vi nok først, når vi får en undervisningsminister, der interesserer sig for emnet. Vi kan åbenbart ikke redde de seminarier, det lille flertal vil til livs, men vi kan love alle i den danske uddannelsesverden, at Socialdemokratiet, når vi får regeringsmagten tilbage, til forskel fra den nuværende regering vil føre uddannelsespolitik, og at vi vil gøre det i samarbejde med alle gode kræfter inden for denne sektor. Det trøster nok ikke så meget i forhold til afstemningerne i dag, men jeg håber, det er velgørende for de mange skuffede, at der er partier, der tager sagen alvorligt.

Hr. Lysholm Christensen sendte gode ønsker til seminarierne, der nu skal i gang med nedlæggelser og sammenlægninger. Disse ønsker mener jeg også der er hårdt brug for, for seminariesektoren står i dag splittet og dybt frustreret – og det med rette. Der bliver i høj grad noget at samle op.

[Anna-Marie Hansen]

Af finansloven med tilhørende budgetoverslag fremgår det, at der i 1990 påregnes en besparelse på 11 mio. kr. eller 3,3 pct. alene på personalesiden, og det samme skal gentage sig i 1991 og i 1992. Hvordan forestiller man sig egentlig, at to vidt forskellige personalegrupper skal have mulighed for at blive integreret på disse vilkår? Hvordan forestiller man sig, at der kan etableres den ro og sikkerhed, som er nødvendig for fortsat at kunne udvikle læreruddannelsen i et samlet uddannelsessystem?

Det er en sort dag for folkestyret og undervisningssektoren, men jeg tror, den vil blive husket mange steder; det er ikke lykkedes regeringen at sløre sagen. Alle ved, at man i dag vælger kortsigtede og usikre besparelser frem for vel fungerende uddannelsesinstitutioner. Tilfældighed frem for saglighed, og konfrontation frem for samarbejde. Det er klare valg.

Vi beklager regeringens og forligspartiernes valg, og vi beklager dennes sags konsekvenser for respekten for de afgørelser, der træffes i dette hus.

Hanne Thanning Jacobsen (SF):

Vi er nået til vejs ende, og jeg vil som mine slutbemærkninger sige, at debatten i dag jo viser, hvilken afgrund der er i holdningen til, hvilken opgave seminarierne har i det danske samfund. Det er helt klart, at man har talt forbi hinanden, fordi udgangspunkterne har været så fundamentalt forskellige. Forligspartierne har startet med et udgangspunkt, der hedder besparelsen på de knap 30 mio. kr., og er kørt direkte efter det mål. Det er til at tage og føle på, at det er sådan, man har arbejdet.

Vi andre har anskuet sagen fra en anden vinkel. Vi har sagt: Her har vi en god mellemuddannelse, en mellemuddannelse, som har uddannet mennesker, der ikke blot er blevet brugt til det, de egentlig er uddannet til, nemlig lærere i skolen, men som der også har været efterspørgsel efter – for nu at bruge et af managementudtrykkene – mange andre steder i det danske samfund.

Det har været udgangspunktet for Socialdemokratiet, tror jeg, men i hvert fald for Socialistisk Folkeparti, at disse uddannelsesinstitutioner skal bevares, fordi der er brug for dem. Når ministeren argumenterer for, at 2-sporseminarier ikke er af det gode, vil jeg give ministeren ganske ret. Nej, det synes vi heller ikke i Soci-

alistisk Folkeparti. Men når mellem 800 og 900 ansøgere sidste år fik nej til optagelse på denne gode, brede mellemuddannelse, synes vi, at regeringen skulle have valgt anderledes. Vi synes, den skulle have fyldt på de seminarier, som kun var 2-spor, så alle i hvert fald blev 3-spor.

Jeg frygter, at seminarieplanlægningen er ødelagt fremover, og jeg vil endnu en gang ved afslutningen af debatten appellere til ministeren om, at de 5 mio. kr., som ministeren mener at have sparet på lærerlønssiden, bliver brugt til en udvikling af den resterende læreruddannelse.

Jeg vil til sidst udtrykke min varme beundring for den meget flotte aktivitet, der har været på seminarierne og i lokalsamfundene rundt omkring dem. Sjældent har vi vel mødt et så flot engagement for dette at bevare en institution som i de forskellige jyske byer, og jeg synes, at det er en aktion, som lover godt for, at vi under andre omstændigheder ikke på så bevidstløs en måde kun ser på økonomisiden, men også ser på, hvad man har brug for ude i lokalsamfundene.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg kom ind i salen efter at have deltaget i et andet møde her i huset, som blev afbrudt på grund af afstemningen, og nåede lige at høre den socialdemokratiske ordfører udnævne dagen til en sort dag for folkestyret, og det synes jeg ikke bare skal stå lige op i luften.

Også den socialdemokratiske ordfører må vænne sig til, at man ikke altid kan få ret, og at man, selv om man får ret, ikke får helt ret i det, man allerhelst ville. Sådan er nu livets vilkår. Det kan ikke være sådan, at det er en grøn eller måske en rød dag, når man har ret, og en sort dag, når andre er i flertal.

Når man tænker på, hvilke problemer der er i samfundet, og hvad der må laves om på – ofte med stor ulyst – så må man nok have lov at sige, at det er en vild overdrivelse at sige, at der nu er smadret noget for læreruddannelserne her i landet.

Jeg vil gerne henstille til min gode kollega at overveje en anden sprogbrug, for det er nu engang demokratiets væsen, at man ikke kan få ret hver gang, og så skal det ikke være landsens ulykke, bare fordi nogle andre mener noget andet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslaget

vedtoges med 65 stemmer (KF, V, FP, RV, CD, KRF og Steenholdt (Grønll.)) mod 51 (S og SF).

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forespørgsel nr. F 12:

Forespørgsel til skatteministeren [om bestræbelserne for at få skatteadministrationen til at fungere].

Af Jens Thoft (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 16/12 88. Fremme af forespørgslen vedtaget 12/1 89).

Begrundelse

Jens Thoft (SF):

Når SF har ment det nødvendigt med en skattepolitisk forespørgselsdebat, skyldes det en voldsom bekymring for vores skattesystem. Det vanrøgtes efter min opfattelse for tiden af en selvrådig minister, som har mere travlt med at udsende flotte og intetsigende brochurer og pressemeddelelser, når det er bedst, og fyrings-
trusler til 5.000–6.000 mennesker i den kommunale sektor, når det er værst, i stedet for at lytte – det kan godt være svært herinde, det erkender jeg – til de gode råd, som ministeren faktisk får fra kommunerne, fra Foreningen af Danske Ligningskommissionsmedlemmer, fra Folke-
tingets opposition, fra personaleorganisationer osv. Det er en skandale; det er synd for skattesystemet.

Store dele af skatteadministrationen er lammet på grund af fejldispositioner på edb-siden; at det forkætrede SLS-E-system, altså lignings-systemet for erhvervsdrivende, er delvis skrottet, er et eksempel herpå. Virksomhederne har anvendt et par milliarder kroner på at få skemaerne udfyldt. Revisorbranchen har anvendt et par hundrede millioner på at udvikle systemerne, så man kunne få tallene til at passe i skemaerne, og rundt omkring på ligningskontorerne er stort set al den energi, der var sat af til virk-

somhedsligningen, anvendt på at få skemaerne stoppet ind i systemet.

McKinsey-rapporten – det er ikke noget frækt, det er en skatterapport på engelsk – fortæller, at også Statsskattedirektoratet har anvendt endog meget store summer på at få edb-systemet til at fungere. Det er en skandale, og det er synd for skattesystemet.

Sommerens søslange i forbindelse med renteaftigten er endnu ikke afsluttet. Før jul fik vi oplyst, at 130.000 opkrævningsskemaer formentlige var fejlagtige, men så mange begæringer om rettelser har ligningsmyndigheden mig bekendt ikke fået ind, og retssikkerhed er også noget med, at man ikke betaler nabovens skat.

Det er synd for skattesystemet, det er en skandale, og sådan vil det også gå med den nye kortselyangivelse. Den er udsendt uden vejledning, efterlader folk smaskforvirrede med hensyn til, hvilke oplysninger skattevæsenet har, og hvilke der mangler. Usikkerheden er stor, og det er forståeligt. Det er synd for skattesystemet, og det er da en skandale.

Sidste år kritiserede SF bl.a., at det ikke var muligt at beregne sin restskat med de blanketter, som var udsendt. I år har man helt opgivet at udsende beregningsblanketterne.

Selv om jeg erkender, at det var svært – ja, næsten umuligt – at beregne sin restskat sidste år, så man kunne begynde at spare sammen til den, har man nu sagt til skatteyderne: Den slags, kære venner, skal I ikke bryde jer om; det ordner skattefars edb, og det bør I stole blindt på.

Men demokrati er altså også noget med, at man selv er i stand til at overskue systemerne. Også dette er en skandale. Også det er synd for skattesystemet, og sådan kunne jeg faktisk blive ved en stund endnu.

Det er disse mange kritikpunkter, som er årsagen til, at SF har fundet det nødvendigt at rejse denne debat.

Besvarelse

Skatteministeren (Fogh Rasmussen):

I forespørgslen antydes det, at skatteadministrationen ikke fungerer. Det er selvfølgelig ikke korrekt. Sidste sommers debat om skatteadministrationen kunne måske nok til tider efterlade det indtryk, men sidste sommers debat om årsopgørelsernes fejlprocenter byggede i vidt omfang på misforståelser. Mange kræfter blev